

HET GEZIN VAN MEESTER ZANDVELD

door
BETSY

NIJKERK G.F. CALLENBACH :

Het gezin van Meester Zandveld

OF

Het „Onze Vader” aan kinderen verklaard

DOOR

B E T S Y

TWEDE DRUK

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

Onze Vader, Die in de hemelen zijt!

„Heere, leer ons bidden.” Met deze vraag kwamen de discipelen eens tot den Heere Jezus; en aanstonds ontvingen zij van hun Goddelijken Meester daarop het antwoord: „Gij dan bidt aldus:

Onze Vader, die in de hemelen zijt! Uw Naam worde geheiligd; Uw Koninkrijk kome; Uw wil geschiede, gelijk in den hemel, alzoo ook op de aarde. Geef ons heden ons dagelijksch brood. En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren. En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den booze. Want Uw is het koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid, in der eeuwigheid. Amen!”

Was het niet heerlijk voor die discipelen, van den Heer zelf een gebed te leeren? Uit Jezus' eigen mond te hooren *hoe* en *wat* ze bidden moesten? En is het niet heerlijk voor *ons*, dat die mannen het opgeschreven hebben, en de Bijbel het ons heeft bewaard? Nu hebben *wij* het ook, dat kostbaar Gebed des Heeren, dat, om zijn geheel éénige waarde, in onderscheiding van alle andere gebeden, door de Christenheid genoemd is: *Het allervolmaaktste Gebed.*

't Was echter Jezus' bedoeling niet, dat de dis-

cipelen dit Gebed nu altijd woordelijk zouden herhalen. Ze mochten ook bidden met hun *eigen* woorden; maar dat gebed van hun Meester moest hun daarbij toch altijd tot een voorbeeld zijn; hun leeren in welken *geest* en om welke *zaken* ze te bidden hadden, zou hun gebed Gode welbehaaglijk, en zij van de verhooring zeker kunnen zijn. En wat het voor de discipelen was, is het ook nog voor ons.

Onze Vader, zoo begint dit Gebed; en in die eerste woorden ligt al dadelijk alles, wat bij den bidder vertrouwen kan wekken. Zooals een kind met alles tot zijn aardschen vader gaat, in het volle besef: Vader heeft mij lief en weet wat goed voor mij is, zoo mogen wij gaan tot den Hemelkoning. En dien hoogen God, wien de Engelen aanbidden met bedekte aangezichten, mogen wij, zondige menschen, aanspreken als *onze Vader*. Dat is een voorrecht, een eer, zoo onuitsprekelijk groot, dat wij 't ons niet indenken kunnen. *Vader* te zeggen tot den eigen Vader van onzen Heere Jezus Christus! Wie zou het durven, als de Heiland zelf niet gezegd had dat het möcht? Als Hij zelf niet gemaakt had dat het kòn, door op aarde te komen, en de menschen met God te verzoenen, en allen, die Hem als hun Verlosser aannemen en liefhebben, te maken tot *kinderen* van God? Want alleen *in* en *door Christus* kan God onze Vader zijn.

Maar op dat *Onze Vader* volgt aanstonds: *Die in de hemelen zijt*. En dat is, opdat wij, bij dat vertrouwelijke, den eerbied niet uit het oog zouden verliezen, dien wij aan de hemelsche Majesteit Gods verschuldigd zijn. God is in Christus onze *Vader*, maar, onze *hemelsche* Vader, oneindig verheven boven

al wat aardsch is, in heerlijkheid en macht. Daar moeten wij, vooral bij ons bidden, ons *naderen* tot God, toch altijd goed aan denken.

En waar mogen en moeten wij onzen hemelschen Vader nu om bidden?

Om alle geestelijke en lichamelijke nooddrift; dat wil zeggen, om al datgene, wat voor onze ziel, maar ook voor ons lichaam; voor de eeuwigheid, maar ook voor den tijd, onmisbaar noodig is. En waarin dat alles bestaat, heeft de Heiland ons in de verschillende beden van het *Onze Vader* geleerd.

Laat ons eens goed letten op de volgorde, waarin die beden voorkomen; want ook daarmee heeft de Heer ons iets te zeggen. Wij moeten allereerst bidden om de eer van Gods Naam, de komst van Zijn rijk en het volbrengen van Zijn wil; want de eer van den Vader moet het kind meer ter harte gaan dan de vervulling van zijn eigen behoeften. Maar daarna mogen wij ook vragen om ons dagelijksch brood, en alles wat we verder noodig hebben.

En dat alles moeten wij niet alleen voor onszelve, maar ook voor anderen bidden; daarom staat er niet *mijn* Vader, maar *onze* Vader, en vinden wij dat woordje *ons* telkens in dit gebed terug.

En wanneer en waar mogen wij tot den Heer bidden?

Ieder oogenblik en overal. Bij dag en bij nacht; in onze woning en daarbuiten; in de eenzaamheid en met anderen; in de kerk, in de school, in de werkplaats, overal. Ja, hoe meer wij bidden, hoe aangenamer het den Heere is.

Te betreuren is het maar, dat er zoo menigmaal gedachteloos gebeden wordt, en dat daartoe ook dit heilig Gebed des Heeren zoo dikwijls wordt misbruikt.

„Jammer boven jammer,” riep Luther eens uit, „dat zulk een gebed, van zulk een Meester, door de menschen zoo afgepreveld kan worden! Velen bidden jaarlijks duizend *Onze Vaders* wellicht; maar al gingen zij ook nog duizend jaren zoo voort, zij zouden nóg niet *gebeden* hebben.”

En dat zeggen wij den grooten Hervormer van ganscher harte na. Een gebed opzeggen zonder dat onze gedachten er bij zijn, *is* geen bidden, en kan den Heere ook niet welbehaaglijk zijn. Daarom, als wij voor God onze knieën buigen en onze handen vouwen, laat ons dan altijd vervuld zijn met den heiligsten eerbied en het diepst ontzag; en als wij het Amen hebben uitgesproken, niet aanstonds vergeten wat wij gebeden hebben, maar zorgen dat ons leven in alles in overeenstemming zij met ons gebed.

Zal dit zoo zijn, dan dienen wij ons wel bewust te zijn van wat wij, biddende, van den Heer begeren. En omdat ge nu allen, naar ik vertrouw, het *Onze Vader* reeds lang van buiten kent, en het wellicht menigmaal gebeden hebt, en nóg bidt, dacht ik dat het nuttig kon zijn, de beteekenis der afzonderlijke beden nog eens met elkander te overdenken, en in het hier volgend verhaal in het leven toegepast te zien.

O, allerhoogste Majesteit!
 Die in het Rijk der heerlijkheid,
 De heemlen hebt tot Uwen troon!
 Wij roepen U, in Uwen Zoon,
 Die voor ons heeft genoeggedaan,
 Als onzen Vader needrig aan.

Uw Naam worde geheiligd.

Waar liefde woont, gebiedt de Heer den zegen ;
Daar woont Hij zelf, daar wordt Zijn heil verkregen,
En 't leven tot in eeuwigheid.

„Als ik boven de deur van meester Zandvelds woning een opschrift moest plaatsen, zou ik er zonder aarzelen deze regelen voor kiezen,” zeide eens iemand, nadat hij eenige dagen onder het dak van dien vriendelijken dorpsonderwijzer had doorgebracht; en ieder die de familie Zandveld van nabij kende, was het hierin met dien vriend eens.

Reeds de eerste aanblik van het „schoolhuis” zooals het daar staat, met de groene bank er voor, half achter de linden verscholen, in het midden van het nette tuintje, heeft iets vreedzaams. Maar schijn bedriegt nog al eens, en op hooren zeggen kan men ook niet altijd aan. Wil men dus zeker zijn van een zaak, dan is het maar het best zich persoonlijk er van te overtuigen. Komt, laat ons dat hier ook eens doen. Het is niet noodig vooruit belet te laten vragen, want in de gastvrije woning van meester Zandveld is men altijd welkom.

Het ziet er van binnen al even vriendelijk uit als van buiten; hoogst eenvoudig, maar keurig netjes; aan alles kan men zien dat vader en moeder Zandveld, al zijn ze zelve nog zoo oud niet, toch menschen zijn van den ouden stijl, die hun huishouden precies zoo inrichten als zij het hun ouders hebben zien doen.

Sedert hun huwelijk wonen zij op het dorp, waar wij hen thans nog vinden; en zij hebben er zich de gewoonten der dorpelingen, bij wie zij hoog aan-

geschreven staan, geheel eigen gemaakt. Zij staan vroeg op, eten vroeg, en gaan wat de stadsmenschen noemen ook vroeg naar bed.

Van het eerste vooral is meester Zandveld altijd een echt liefhebber geweest. Meer dan eens heeft hij van uit zijn priëeltje, dat achter over het weiland uitziет, de zon zien opgaan, en de ontwakende natuur gadegeslagen; en menig genotvol uurtje heeft de goede man daar in stilte, in gemeenschap met den grooten Schepper van hemel en aarde, doorgebracht. En nog altijd blijven die vroege morgenuren hem het liefst. Dan is hij nog zoo frisch, en heeft hij zijn gedachten nog zoo goed bij elkaar; dan kan hij oog en hart zooveel gemakkelijker omhoog heffen. En als hij dan zijn tuin zoo eens doorwandelt, en de heerlijkheid van Gods schepping zich overal aan zijn oog vertoont, moet hij het soms luide uitroepen: „O, Heere, onze Heere, hoe heerlijk is Uw Naam op de gansche aarde!”

Zelden laat hij de vogels alléén hun morgenlied zingen, want terecht zegt hij, dat het van alle schepselen den mensch wel het eerst betaamt, zijn Maker te loven en te danken; en menige arbeider staat, op weg naar den akker, even stil, als hij meesters welluidende stem hoort zingen:

Het ruime hemelrond,
Vertelt, met blijden mond,
Gods eer en heerlijkheid;
De heldre lucht en 't zwerk,
Verkondigen Zijn werk,
En prijzen Zijn beleid.

En als de zanger dan bedenkt, dat hij dien almachtigen, wijzen en liefderijken God, door het geloof in den Heere Jezus, als zijn *Vader* mag aanroepen,

vult niet zelden een traan van dankbaarheid zijn oog, en moeten de laatste regels van dien negentienden psalm er ook nog bij:

Laat U mijn tong en mond,
 En 's harten diepste grond
 Toch welbehaaglijk wezen;
 O Heer, die mij verblijdt,
 Mijn Rots en Loss'er zijt!
 Dan heb ik niets te vreezen.

In die stemming kan men vader Zandveld meestal zoowel in huis als in school aantreffen; en de schooljeugd moet het hem al heel lastig maken, eer hij er zich laat uitbrengen en hij die bede vergeet.

Heeft dit soms plaats, dan is de goede man niets in zijn schik, allerminst over zichzelf, en rust hij niet voor de verstoorde vrede daarbinnen weer geheel hersteld is. „De menschen moeten het altijd aan ons kunnen zien dat wij Christenen zijn,” is hij gewoon te zeggen, „niet opdat daardoor *onze* naam, maar de *Naam des Heeren* geprezen worde, die ons uit de duisternis getrokken heeft tot Zijn wonderbaar licht.”

En meester Zandveld weet wat dat laatste zeggen wil, want ook hem heeft de Heer die genade bewezen; en hij kan zich nog zeer goed herinneren wanneer en onder welke omstandigheden dit plaats had.

Gaarne vertelt hij zijn bekeeringsgeschiedenis, vooral aan jonge lieden; zoowel om daardoor Gods daden te verheerlijken, als hen op te wekken vroeg aan hun Schepper te gedenken.

Misschien dat wij er ook wel iets van te hooren krijgen. Laat ons maar beginnen met eens naar meesters kamer te gaan; daar kunnen wij op het oogenblik het best terecht, want het is Zaterdag, en de overige huisgenooten zijn allen druk in de

weer, wyl ieder zich haast om voor donker met zijn werk klaar te komen.

Meester Zandveld houdt er niet van, dat er bij hem, zooals in sommige gezinnen het geval is, 's Zaterdag tot laat in den avond gewerkt wordt, en is er op gesteld dat de wekelijksche arbeid bijtijds wordt gestaakt, opdat er nog een rustig uurtje zou overschieten waarop men zich gezamenlijk kan schikken om op den rustdag zijn God te ontmoeten.

Maar wil men vroeg klaar zijn, dan moeten eerst goed de handen uit de mouwen gestoken worden, evenals hier thans geschiedt.

Juffrouw Zandveld is met Truitje, haar dienstbode, in de keuken bezig, om zooveel mogelijk het middagmaal voor den volgenden dag in gereedheid te brengen; en terwijl Bertus den tuin opharkt, en Anna, de oudste dochter, een kleinen kleuter onder handen heeft, die 's Zaterdag gewoonlijk het zwartst ziet, krijgt Daatje, een zwak, ziekelijk meisje, die toch ook gaarne wat doet, al kan het niet veel zijn, het Zondagsche goed uit de kast, en legt dat voor ieder netjes klaar.

't Is dus zooals we dachten; de meester, al zit ook hij niet leeg, is op dit uur de eenige, die tijd heeft ons behoorlijk te ontvangen. Hij doet dit met de meeste voorkomendheid; en nadat wij, uit het raam van zijn kamer, zijn goed onderhouden tuin, en het frissche weiland daarachter eens opgenomen, en een alledaagsch praatje met hem gehouden hebben, begint hij ons, op ons verzoek, al dadelijk iets uit zijn vroeger leven te vertellen, en wel bijzonder die gebeurtenis, waaraan hij nog niet zonder ontroering denken kan.

„Ik heb het voorrecht gehad,” zoo begint Meester

zijn verhaal, „Godvreezende ouders te bezitten. Mijn vader heb ik maar kort gehad; ik was nog geen vier jaar toen hij stierf. Maar mijn lieve moeder is oud geworden; en wat ik ben, heb ik naast God te danken aan de zorgvuldige, echt christelijke opvoeding, die ze mij gaf.

Ik moet nog al geen lastige jongen zijn geweest, al zeg ik het zelf. Het was moeders gewoonte wel niet, ons in ons bijzijn te prijzen, maar ik heb haar toch eens tegen iemand hooren zeggen, — ik meen bij gelegenheid van mijn veertienden verjaardag, — dat zij nog niets dan genoegen aan mij beleefd had. Maar ondanks die lofspraak, die ik zeker niet zou durven herhalen, als ze niet van zoo geloofwaardige zijde kwam, was mijn goede moeder toch niet zonder zorg voor de toekomst, want ik bezat geen vast karakter; en zonder dat sta je dubbel bloot aan de verzoeken van den jongelingstijd. Dat wist mijn goede moeder wel; en haar vrees bleek, helaas, niet ongegrond

Op de school, waar ik kweekeling was, leerde ik een jongmensch kennen. Wij bevielen elkaar en knoopten vriendschap aan. Maar mijn moeder merkte al gauw dat de omgang met Frits, zoo heette hij, op den duur niet gunstig op mij zou werken. Zij waarschuwde mij herhaaldelijk; maar hoe graag ik anders moeders zin ook deed, Frits op te geven, daar kon ik niet toe besluiten. 't Was ook wel moeilijk. We zagen elkander dagelijks op school, hadden samen les, en werkten voor hetzelfde examen; maar hoofdzaak was, dat de gulle, vroolijke jongen mij zoo aantrok. Ik wilde in 't eerst geen gebreken in hem zien. Het eenige wat mij in hem hinderde was zijn weinige godsdienstzin, en het misbruiken van

den Naam des Heeren. Dit was het vooral, waarom mijn moeder dien omgang voor mij zoozeer duchtte. Maar ik zocht haar gerust te stellen. Frits was in den grond heusch een goeie jongen, zei ik; alleen wat ondoordacht. Ik zou hem dat losse in zijn spreken wel afleeren; net zoolang op het zondige er van wijzen, tot hij het liet.

Maar ach, ik wist nog niet hoe arglistig een menschenhart is; hoe veel gemakkelijker het gaat het kwade aan- dan af te leeren, en hoe terecht mijn moeder vreesde, dat er veel meer kans bestond, dat ik het voorbeeld van mijn vriend zou volgen, dan hij het mijne.

Ik voor mij echter hoopte en geloofde er het beste van, en ik moet dan ook zelf zeggen, dat ik een tijd lang trouw was in het vermanen, en geen gelegenheid daartoe ongebruikt liet. In het eerst nam Frits het nog al goed op. Het was maar een gewoonte, zei hij; hij bedoelde er geen kwaad mee, en als het mij hinderde zou hij het laten. Maar hij maakte er geen ernst mee, en vergat zijn belofte telkens weer, waarom hij natuurlijk ook telkens weer hetzelfde moest hooren. Eindelijk begonnen die herhaalde waarschuwingen hem te vervelen, en in plaats van ze goedwillig aan te nemen, zooals in het begin, maakte hij zich soms vroolijk over mijn nauwgezetheid; maar in de meeste gevallen werd hij er boos om.

Dit nu beviel *mij* weer niet. Als Frits dan tóch niet luisteren wil, dacht ik, is het maar beter te zwijgen dan telkens zijn spotlust op te wekken of den vrede te verstoren; maar zijn vriendschap er aan geven, wilde ik nog niet.

Het gevolg hiervan was, dat ik langzamerhand aan die wijze van spreken gewoon raakte, en haar eindelijk soms niet eens meer opmerkte. En dat werd er met

den tijd niet beter op; want hoe langer ik met Frits omging, hoe meer ik onder zijn invloed geraakte, zoowel als onder dien van zijn vrienden, die nu ook vanzelf *mijn* vrienden werden, en mij op hun beurt verleidden om deel te nemen aan hun zondige gesprekken en vermaken. Zoo doende verliet ik al meer en meer den goeden weg, en werd het gevaar, om van het eene kwaad tot het andere te vervallen, voor mij gedurig grooter.

Toch ging ik 's Zondags nog trouw naar de kerk, en las ik iederen morgen en avond hardop in den Bijbel, hoewel niet uit behoefte. Dat lezen geschiedde nog maar, deels uit gewoonte, deels ter wille van mijn moeder; en het kerkgaan moest slechts dienen om mijn geweten tot zwijgen te brengen; want dat kloppertje daarbinnen liet mij gelukkig geen rust.

Dat was een in-droeve tijd voor m'n lieve moeder. Haar bekenden beklagden haar, dat het zoo verkeerd liep met haar zoon; en diegenen onder hen, die den Heer niet vreesden, namen uit mijn gedrag aanleiding om den dienst des Heeren te lasteren.

„Is dat nu die brave jongen?” zei de een. „Zijn dit nu de vruchten van zijn godsdienstige opvoeding? Hij is met dat al toch niets beter, zoo niet erger dan *mijn* jongens.”

„Nu,” zei een ander, „als dat kerkgaan en bijbel-lezen zulke menschen maakt, is het maar beter het heelemaal na te laten, zooals ik.”

Zoo leefde ik een paar jaren voort. Sedert ik zelf kinderen heb, begrijp ik eerst recht wat mijn lieve moeder in dien tijd moet geleden hebben, en nòg maak ik mij een verwijt van iederen zucht, dien ik haar heb doen slaken.

Met al den ernst der liefde bleef zij mij vermanen,

en haar woorden raakten altijd mijn hart, zoodat er gewoonlijk iets van bleef hangen. Eén gesprek vooral maakte zóóveel indruk op me, dat ik het altijd onthouden heb, en het nog bijna woordelijk zou kunnen weergeven. Zij hield het met mij op een avond, toen ik later, en zeker ook wat vroolijker thuis kwam dan moeder lief was. „Kind,” zei ze „denk toch eens dat de Heere Jezus zelf ons heeft leeren bidden: *Onze Vader, Die in de hemelen zijt, Uw Naam worde geheiligd;* en, zei ze, je weet het immers wel, dat beteekent niet alleen dat wij dien heiligen Naam nooit oneerbiedig op onze lippen mogen nemen, maar dat wij ons-gansche leven den Heer met onze gedachten, woorden en daden eeren en verheerlijken moeten, en zorgvuldig moeten waken, dat om onzentwil Gods Naam en zaak door de wereld niet gelasterd worden. En hoe kun je dat nu, zei ze, als je leeft zooals je in den laatsten tijd doet? *Die Mij eeren, zal ik eeren* zegt de Heer, *maar die Mij versmaden, zullen licht geacht worden.* De Heer kan het kwaad niet ongestraft laten, al verdraagt Hij het in Zijn groote lankmoedigheid soms een tijd lang. Ach, mijn jongen, bedenk dat toch, nu het nog niet te laat, en terugkeeren nog mogelijk is.”

Zooals ik zeide, behield ik gelukkig een open geweten. Als ik moeders tranen zag, en haar ernstige woorden hoorde, werd mijn hart week, en vatte ik de beste voornemens op; maar het duurde, helaas, niet lang of ik ging weer mijn ouden gang.

Het was zowat een week na dit gesprek, dat Frits de afspraak met mij maakte, om den volgenden dag, in gezelschap van zijn neef, die eenige dagen bij hem doorbracht, naar Roeilust te gaan, een groote, druk bezochte uitspanning, een klein uur buiten de stad.

Ik was niet de eerste geweest die het plan had geopperd. Ik had er zelfs bezwaar tegen gemaakt, omdat het op een Zondag viel; want den rustdag had ik tot nog toe, voor het oog van de menschen althans, in eere gehouden. Maar het had Frits al weer niet veel moeite gekost mij te overreden.

„Ik mag toch mijn neef, die zoo'n liefhebber van roeien is, wel eens een pleziertje doen, voor een enkelen keer dat hij overkomt,” zei hij, „en daarvoor is het morgen de eenige gelegenheid, want Maandag moet hij weer weg.”

„Dat kan wel wezen, maar ik doe het toch liever niet,” bracht ik er tegen in. „Mijn moeder heeft me altijd geleerd dat je van den Zondag geen zondedag mag maken.”

„Begin nou weer niet met die kinderachtigheid,” gromde Frits. „Of je nou een wandeling maakt, of in een bootje gaat zitten.”

„En wat er dan bijkomt,” zei ik.

„Nu, niet of graag,” zei Frits. „Wil je niet mee, blijf dan thuis; maar je zult er stellig spijt van hebben. Mijn neef zal ook wel zeggen: Een mooie vriend, die je 's Zondags in den steek laat. Je wordt hoe langer hoe flauwer; niemand heeft zodoende iets aan je.”

Tegen zulke woorden, dat wist Frits wel, was ik niet bestand, en zoo besloot ik, voor dezen éénen keer, zijn zin nog maar eens te doen.

Tegen half zes begaf ik mij dus den volgenden avond op weg. Moeder wist nergens van. Ik had alleen maar gezegd dat ik een paar uurtjes naar Frits ging, die een neef bij zich had; maar wat verder het plan was, had ik er niet bij verteld, omdat ik heel goed begreep dat moeder het beslist zou af-

keuren, en ik dus weer in nieuwe moeilijkheid komen zou. Toch verbeeldde ik mij, dat moeder mij bijzonder treurig aanzag, toen ik haar bij 't heengaan goedendag zeide; en buiten gekomen, was het, of haar oog mij van stap tot stap volgde.

Dit wekte mij zóó weinig op, dat het mij bijna hinderde, toen ik, dicht bij het huis van Frits, de beide neven zoo druk-pratend en lachend zag aankomen. 't Leek een luchthartige jongen, die Johan, zoo heette hij. Ik zie hem nog met zijn rond, blozend gezicht, zijn blonden krullebol en zijn heldere blauwe oogen, die zoo vroolijk de wereld inkeken. Hij schudde mij zoo vertrouwelijk de hand, of hij mij al zijn leven gekend had, en sprak over het genoeg onzer kennismaking op een wijze, waarvan je niet wist of het ernst of gekheid was. Zoo ging het trouwens met het meeste wat hij zei; en ik ondervond al spoedig dat je in zijn gezelschap niet lang een ernstig gezicht kon bewaren.

Maar wat ik ook heel gauw bemerkte had was, dat hij nog minder eerbied voor het derde gebod aan den dag legde dan Frits, en dat zijn scherts ook niet altijd onschuldig was.

Het eerste, dat zijn spotlust gaande maakte, was een oude vrouw, die aangestrompeld kwam, met in de eene hand een kruk, en in de andere een groot kerkboek.

Waarom weet ik niet, maar ik kon niet velen dat mijn makkers met dat gebrekkige moedertje den draak staken, omdat zij naar de kerk ging. Ik nam het voor haar op, en zei: „Kom, laat die ziel toch met rust. Zij doet in ieder geval beter dan wij.”

„Jongen, je hebt gelijk,” zei Johan. „We kunnen nog een voorbeeld aan haar nemen. Ik zal het ont-

houden, hoor! Wacht maar, je zult eens zien hoe braaf *ik* nog word op mijn ouden dag.”

„Wie zegt, dat jij een ouden dag hebben zult,” zei ik, want ik dacht weer aan mijn moeder, en aan haar gesprek van de vorige week. „Niemand verzekert jou een ouden dag,” zei ik. Als je dus braaf wilt worden, zou ik maar dadelijk beginnen, in plaats van er zoo lang mee te wachten.”

„Ho wat, vriend; niet zoo haastig!” was zijn antwoord. „Ik heb er nu nog geen zin in, hoor! Maak jij er maar vast een begin mee, en vertel ons dan eens hoe het je bevalt; dan zullen wij wel volgen; hè, neef?”

„O, zeg dat maar niet,” kwam Frits; „hij is al veel te braaf naar mijn zin. Of liever, hij *was* het; want sedert ik hem onder handen heb, is het er al heel wat afgegaan.”

„Zoo?” zei Johan. „Dan moet je er hem nog maar wat onder houden. Wij hebben ook den tijd nog. Ik heb ten minste vooreerst nog geen plan om uit te stappen. Wat jelui, jongens?”

Ik voelde dat mijn plicht mij gebod tegen die loszinnige taal op te komen, maar ik durfde niet. Was het omdat ik vreesde uitgelachen te zullen worden, of omdat mijn geweten mij zeide dat mijn woorden in tegenspraak zouden zijn met mijn daden? Ik wist het niet, maar zweeg, terwijl Frits, zeker om mijnentwil, over wat anders begon te praten.

Den heelen weg over was Johan het meest aan het woord. Hij had het druk over alles en nog wat; en hoe langer ik in zijn gezelschap was, hoe minder hij mij beviel, al moest ik soms, tegen wil en dank, om zijn kwinkslagen lachen.

Zoo kwamen we eindelijk aan Roelust. Het was

er overvol, want het was prachtig weer en erg warm. Buiten was alles bezet, en wij moesten nog geruimen tijd rondloopen, eer wij een tafeltje en drie stoelen konden machtig worden. Ten laatste gelukte het ons toch; en daar zaten we dan, onder het genot van een fijne flesch, die natuurlijk voor de gelegenheid niet ontbreken mocht.

Het was mijn beiden makers weldra aan te zien, dat zij het goed naar den zin hadden. Ik alleen kon maar niet op mijn gemak komen. Ik gevoelde een voortdurende beschuldiging over de wijze waarop ik mijn Zondagavond doorbracht, en een inwendige stem zeide mij, dat ik op die plaats niet behoorde. Daarbij stond moeders droef gelaat mij gedurig voor den geest, en haar gesprek van de vorige week, vooral die laatste woorden: „Kind, keer terug nu het nog mogelijk is,” kon ik maar niet kwijt raken. „Als moeder mij hier nu eens zag zitten,” dacht ik. „Zou zij er iets van weten? Maar neen, dat is niet denkbaar. Kom, wat ben ik toch ook kinderachtig; Frits had gisteren wel gelijk.” En nogmaals ledigde ik mijn glas, om zodoende van die kwellende gedachte bevrijd te worden. Maar geen wijn, geen sigaar, geen vroolijk gesnap kon mij tot rust brengen.

Toen wij ruim een uur daar gezeten hadden, de beide neven in de opgeruimdste stemming, ik tevergeefs beproevende ook vroolijk te zijn, begon het weer te veranderen. Er kwam een onweersbui opzetten. In de verte hoorden we 't gerommel van den donder al. De meeste menschen gingen weg, en ik vond het raadzaam hun voorbeeld te volgen.

Maar daar wilden de twee anderen niet van hooren. 't Zou nog wel overdrijven dachten ze. Johan mompelde een vloek, niet de eerste dien avond.

Had ik tot nog toe gezwegen, nu liet mijn geweten mij hierover niet langer met rust.

„Jongen,” zei ik, „houd toch op, ik kan het niet langer aanhooren! Je kent toch zeker ook het derde gebod wel?”

Johan zag mij vreemd aan; hij scheen niet gewoon zoo iets van zijn makkers te hooren. Toen begon hij te lachen.

„Loop heen,” zei hij, „je lijkt m'n grootje wel. Maar ik zeg maar, een jongmensch kan niet zoo op zijn woorden letten. Dat is goed voor de oudjes, die anders niet te doen hebben. Ik wist niet dat je zoo'n woordenzifter was.”

„Och, je moet hem op dat punt maar wat toegeven,” suste Frits, die wel wist dat zulke woorden bij zijn neef in geen goede aarde vielen. „Het is nog een overblijfseltje van zijn vroegere braafheid.”

„Neen,” riep ik, „braaf ben ik niet! 't Lijkt er niet naar. Maar ik kan toch niet velen dat jelui Gods Naam zoo misbruikt. Dat is groote zonde, en het is mijn plicht je te waarschuwen.”

„Nu, het is goed dat jij zoo op je plicht past,” zei Johan; „maar nu moet je het verder maar aan ons overlaten, hoor! Wat er van komt is voor onze rekening.”

„Neen, ik mag zulke Godonteerende woorden niet zwijgend aanhooren,” zei ik, nu met volle vrijmoedigheid; „ik zou mij daardoor zoowel schuldig maken als jij.”

„Kom jongen,” kwam Frits lachend, „schi toch uit met die boetpredikaties! Je was dat zoo mooi aan 't afleeren.”

De bui was intusschen nader gekomen. We konden niet langer buiten blijven, en zochten een plaats in de volle gelagkamer.

Het werd een schrikkelijk weer. Het vuur was niet van de lucht en de zware slagen deden het huis dreunen. Mij werd het hoe langer hoe angstiger om het hart. Het onweer boezemde me altijd ontzag in, want reeds als kind had mijn moeder er mij de stem des Heeren in doen opmerken. Als het onweerde moest ik altijd denken aan de woorden van Psalm 29: *'s Heeren stem op 't hoogst geducht, Rolt en klatert door de lucht. 't Schepsel beeft en staat verwonderd, Als de God der eere dondert.* Die kwamen mij toen ook weer in de gedachten, evenals dat andere: *Een vuur gaat voor Zijn aangezicht henen, en 't steekt Zijn wederpartijen rondom aan brand.* Dit laatste vervulde mij met schrik. „O, dacht ik, als de Heer nu ook mij eens trof met een straal van Zijn licht, om mij te straffen, dat ik, tegen beter weten in, Zijn dag zoo ontheilig, en aan Zijn eer te kort doe!” Met mijn gansche hart wenschte ik mij zoo ver mogelijk van Roelust af.

Mijn beide makkers verkeerden intusschen in een gansch andere stemming. Frits was ontevreden dat hij zoo opeens in zijn genoegen was gestoord, en Johan deed, wat meer menschen wel eens doen, als zij zich tegen een sterkere willen en toch niet kunnen verzetten, en dan, in het gevoel van hun machteloosheid, maar spotten met de macht die boven hen staat, om zich te wreken, en tegelijk hun vrees te verbergen. De goddelooze woorden, die hij uitte, zal ik maar niet herhalen; ge zult die toch zeker liefst niet hooren. Ik was tot in het diepst van mijn ziel verontwaardigd.

„Jongen,” riep ik, „houd op! Hoe *durf* je zulke woorden in je mond te nemen!” Maar ik moest het alweer zoo ernstig niet opnemen, zei hij. Ik wist nu eenmaal dat hij van een grapje hield.

„Een grapje?” riep ik. „Kerel, schaam je toch! God laat zich niet bespotten. Je weet toch even goed als ik, dat zoo'n enkele lichtstraal genoeg is om je voor altijd te doen zwijgen; en wat zou dat niet vreeselijk zijn!”

Nu werd hij boos. „Hoor eens,” zei hij ongeduldig, „je hebt me nu lang genoeg de les gelezen. Om je de waarheid te zeggen, heb je mij den heelen avond al verveeld, en ik bedank er voor, verder nog iets van je af te wachten. Ik stoor me toch niets aan je praatjes.”

Nu, dit toonde hij dan ook verder wel. En wat mij daarbij ook schrikkelijk speet, was, dat Frits er zich zoo weinig aan scheen te ergeren. Hij kon soms nog lachen om de zoogenaamde grappen van zijn neef; en door diens slecht voorbeeld aangespoord, gooide hij er af en toe ook een onder.

Ik bleef nog eenige oogenblikken zwijgend zitten, ofschoon ik het er nauwelijks meer onder kon uithouden. Daar rommelde de donder opnieuw, daar was het mij als hoorde ik nogmaals moeders stem: Kind, keer terug! En ik bedacht mij geen oogenblik langer. Ik nam mijn hoed van het tafeltje waaraan wij gezeten waren, en stond op. „Ik wil jelui groeten,” zei ik; „ik kan me hier onmogelijk vermaken.” En zoo ging ik weg.

Frits deed zijn best om me terug te houden; maar toen hij zag dat ik niet te bepraten was, en ik hem zelfs aanspoorde met mij te gaan, lachte hij mij uit, net als Johan, die, geloof ik, blij was dat ik heen ging, en me een aangename wandeling in het mooie weertje toewenschte.

Ik voor mij was blij toen ik Roelust achter me had. Toch was het niet aangenaam in dien stort-

regen op den stillen buitenweg, waar nu geen levend wezen te zien was; naast mij, het breede golvende water, en boven mij de zwarte lucht, die af en toe in een vuurzee herschepen scheen. Maar niettemin was het mij hier toch beter dan ginds. Ik had niets geen berouw dat ik den appel maar doorgebeten had, en heengegaan was. Het speet mij maar, dat ik den vorigen avond niet zoo standvastig geweest, en bij mijn weigering om mee te gaan niet gebleven was. Neen, dacht ik, die neef zou mijn vriend niet zijn! En wat was Frits me dien avond bitter tegengevallen! Zóó had ik hem nog nooit bijgewoond. Voor hem deugde Johan ook niet. Ik was blij dat hij den volgenden dag weer heen ging.

Deze en meer soortgelijke gedachten hielden mij bezig op mijn eenzame, gansch niet prettige wandeling. Ik was al spoedig druipnat, en zag er wel wat tegen op, den langen weg naar huis voort te zetten. Ik sloeg daarom een zijweg in, waar ik wist dat een boerderij stond; en de oude luidjes, die daar woonden, verleenden mij, op mijn verzoek, gaarne een schuilplaats.

Na een half uur was de bui over; maar het oude boertje, die mijn grootvader nog gekend had, was zoo druk aan het praten geraakt over den goeden ouden tijd, dat er nog wel bijna een uur verliep, eer hij mij liet gaan.

Het was nu lief buiten. 't Was veel opgefrischt, en de zon stond weer zoo helder aan den blauwen hemel, dat ik met plezier den terugtocht aannam.

Nadat ik een heel eind voortgewandeld, en dicht bij de stad gekomen was, zag ik aan den waterkant een hoop menschen staan. Nieuwsgierig wat er was, ging ik er dadelijk op af, en wat ik toen te hooren

kreeg, deed mijn hart van schrik bijna stilstaan. Er was een roeibootje omgeslagen, vertelde men, met een paar jongelui er in; vermoedelijk beiden verdronken.

Niemand was er bij geweest dan een kleine jongen, die een eindje verderop woonde. Die had het gezien, en was dadelijk naar huis geloopt om zijn vader te roepen; maar op de aangewezen plaats gekomen, hadden ze wel de omgeslagen boot gezien, maar van de beide roeiers geen spoor.

Een vreeselijk voorgevoel maakte zich van mij meester. Frits had ook plan gehad om te roeien. Ook wist ik dat geen van beiden zwemmen kon. Als *zij* het eens waren! En met dat die schrikkelijke gedachte mij door het hoofd gaat, wordt mijn ongelukkige vriend voor mijn oogen levenloos opgehaald.

Nooit zal ik dat gezicht vergeten! Ik schreeuwde het uit van ontzetting, en dadelijk daarop verloor ik mijn bewustzijn. Toen ik weer bijkwam, bevond ik mij daar ergens in een huisje, waar ik ook nog hooren moest, dat ook Johan verdronken was.

Hoe ik daarna nog goedschiks thuis gekomen ben, weet ik niet. Ik had geen gedachten meer; en als er dienzelfden avond niet een van mijn kennissen gekomen was, om mij het gebeurde te vertellen, in geval ik er nog niets van gehoord had, zou mijn moeder de eerste dagen wel niet te weten zijn gekomen wat mij scheelde.

Eindelijk kreeg ik toch den moed er over te spreken; en eenmaal begonnen, vertelde ik haar alles wat er dien Zondagavond voorgevallen was. En telkens moest ik daarbij uitroepen: „O, moeder! als u mij niet zoo trouw gewaarschuwd had, was ik nu mis-

schien ook al dood." En als ik dan dacht aan dien armen Frits, en Johan! Zóó de eeuwigheid in, en toch ook niet ongewaarschuwd. En dat de Heer *mij* nog gespaard had! Hij had mij ook kunnen wegnemen; en wat zou er dan van mij geworden zijn! 't Gewicht van de eeuwigheid en het vreeselijke van een te laat berouw kwam toen met zoo'n kracht op me aan, dat ik plechtig beloofde: „Moeder, van dit oogenblik af wil ik mijn gansche leven den Heere wijden! Ik wil Hem bidden mij te leeren, van nu aan alleen te leven tot eer van Zijn Naam, die zoo menigmaal om mijnentwil ontheilgd is.”

Die treurige geschiedenis greep mij zóó aan, dat ik er ziek van werd. Er verliepen wel zes weken eer ik weer in staat was, mijn gewone werk te doen; en ik weet niet hoe lang het wel geduurd heeft, eer ik weer eens opgeruimd kijken kon.

Maar mijn keus om den dienst der zonde te verlaten, en alleen voor den Heer te leven, was gemaakt. En tot roem van Gods genade mag ik zeggen: De Heere heeft mij kracht geschonken om mijn belofte na te komen. Gods Naam groot te maken, Zijn liefde en goedheid te prijzen, is nu mijn liefste werk. Ja, evenals de Psalmddichter zou ik soms alle schepselen in hemel en op aarde wel willen oproepen om mij daarin te helpen. En als ik tot mijn smart menschen, inzonderheid *jonge* menschen ontmoet, die het tegenovergestelde doen, dan vertel ik hun deze geschiedenis nogal eens, ofschoon zij mij nog altijd pijnlijk aandoet, en ik niet zonder den diepsten weemoed aan mijn ongelukkige makers denken kan.”

Wij danken meester Zandveld voor zijn verhaal, en hopen dat zijn hoorders er nut uit mogen trekken,

en evenals hij van harte leeren bidden: *Onze Vader, Die in de hemelen zijt, Uw Naam worde geheiligd.* Dan zullen ook zij ondervinden dat het verheerlijken van God het zaligste werk is; een werk, dat, op aarde begonnen, in den hemel eeuwig zal worden voortgezet.

Geheiligd worde Uw Naam! Ai geef,
 Dat elk, waar hij op aarde leef,
 Dien Vadernaam erkennen moog';
 Uw deugden roeme hemelhoog:
 Dat elk, als kind, aan U gelijk',
 En in zijn doen Uw beelt'nis blijk'!

Uw Koninkrijk kome.

Zooals wij in het vorig hoofdstuk zagen, had meester Zandveld vier kinderen. Hij had er tweemaal zooveel gehad, maar herhaaldelijk had de Heer, in Zijn wijsheid, van de liefhebbende ouders een offer geëischt; en hoe kleiner de kring was geworden, hoe nauwer de overblijvenden zich aan elkander hadden aangesloten.

Frans, een kleine wildeman van zes jaar, was de jongste in huis; en vader zeide wel eens: „Jongen, het is goed dat ik er zoo geen dozijntje heb, want dan hielden we 't hier geen van allen uit.”

Maar met dat ééntje waren allen toch wonder in hun schik. Zijn broer en zusters, die heel wat ouder waren, konden alles van dat Benjaminnetje verdragen; en Meester moest wel eens zijn vaderlijk gezag laten gelden, om den kleinen guit tot de orde te

roepen, en te zorgen dat hij door de anderen niet bedorven werd.

Op hem volgde Bertus, een lieve jongen van veertien jaar, die ook schoolmeester moest worden, evenals zijn vader. En dan kwamen de twee meisjes, Anna en Daatje, de eerste achttien, de laatste zestien jaren oud.

Vader Zandveld vergeleek zijn beide dochters nog al eens met Martha en Maria, het zusterpaar van Bethanië; en hij deed dit niet ten onrechte.

Anna had een ware Martha's-natuur. Zij was altijd even druk en ijverig bezig; en ofschoon zij den Heer waarlijk liefhad, bekommerde en ontrustte zij zich doorgaans over zooveel onnoodige dingen, dat, tot eigen droefheid en schade, het ééne noodige er niet zelden door op den achtergrond geraakte.

Daatje daarentegen had met Maria haar plaatsje aan de voeten van den Heere Jezus gekozen, en genoot daar in stilte de vruchten van haar eenvoudig, kinderlijk geloof. Een jaar geleden was zij ernstig ziek, ja, den dood nabij geweest, en toen had zij ondervonden dat het haar niet genoeg was of zij al vrome ouders had, veel mooie versjes kende, een heele preek kon navertellen, en haar werk voor den dominee altijd in orde had; maar dat, wilde zij gerust sterven, zij weten moest, dat zij persoonlijk den Heere toebehoorde en een schaapje Zijner kudde geworden was.

In haar gezonde dagen had zij dat al wel dikwijls van haar ouders gehoord, en het dan altijd wel geloofd; maar toen zij dacht dat het op sterven aankwam, was zij het pas in waarheid gaan *gevoelen*. En toen had zij den Heere in alle oprechtheid gebeden, of Hij toch door Zijn Heiligen Geest haar hart

vernieuwen, haar door Zijn bloed van de zonde reinigen, en tot Zijn kind maken wilde. En de Heer had haar gebed verhoord, en haar het geloof in Zijn verlossende liefde, en daarmede ook den vrede voor haar hart geschonken. Toen was de jeugdige zieke niet bang meer voor den dood, en kon zij zelfs verlangen naar het uurtje, waarop zij den lieven Heiland zien zou.

Toch brak die tijd niet zoo spoedig voor haar aan als men gedacht had. Daatje herstelde weer; wel niet volkomen, maar toch in zooverre, dat zij, als het zonnetje scheen, weer eens buiten mocht komen, en, als zij eens een bijzonder goeden dag had, voor moeder in het huishouden wat doen kon.

Het lieve kind had echter meer kwade dan goede dagen, al wilde zij het voor de huisgenooten niet altijd weten; maar sedert zij zich met ziel en lichaam het eigendom van den Heere Jezus wist, was haar hart toch meestal blijmoedig gestemd.

„Ik wou dat alle menschen den Heer liefhadden, en zoo gelukkig waren als ik,” hoorde men haar dikwijls zeggen; en in haar eenvoudigheid kon zij zich soms verwonderen dat het niet zoo was.

„Hoe zou het toch komen, Moe,” vroeg ze op een Zondag, toen zij onder kerktijd verscheidene groote jongens en meisjes de dorpsstraat op en neer zag wandelen, „hoe zou het toch komen, dat er zooveel menschen zijn die den Heer niet liefhebben, en niet verlangen om van Hem te hooren? De Heer is toch zoo goed, en heeft ons ook zoo lief.”

„Dat komt omdat zoo velen den Heer niet kennen, kindlief,” was moeders antwoord. „*Onbekend maakt onbemind*, zegt het spreekwoord; en zoo is het hiermee ook. Men kan den Heer onmogelijk liefhebben, als men Hem niet kent. Maar om Hem recht te kennen,

in Zijn groote zondaarsliefde, is het noodig dat we eerst onszelve kennen in onze verlorenheid. Zoolang we nog zoo'n goeden dunk van onszelve hebben, en niet inzien, hoe rampzalig de zonde ons gemaakt heeft, zullen wij geen behoefte aan een Verlosser gevoelen, en niet om redding tot Hem gaan. En zoo lang wij dat niet doen, kan er van kennen, en dus ook van liefhebben, geen sprake zijn."

"Ja, dat begrijp ik goed, Moe. Dat is net als met mij. Ik dacht vroeger ook dat ik nogal een goed meisje was. Maar u weet wel, toen ik verleden jaar zoo ziek lag, en ik begon te zien hoe zondig mijn hart eigenlijk was, en dat ik niet zalig kon worden, als ik niet veranderd werd, toen begon ik pas ware behoefte aan den Heere Jezus te gevoelen. En toen vader mij kort daarop eens voorlas: *Alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe*, en ik geloofde dat de Heer ook gekomen was om mij zalig te maken, o, toen kreeg ik den Heer toch zóó lief, Moe; zoo lief als ik Hem vroeger nooit had gehad!"

"Juist, me kind, zoo gaat het. En dat alles was het werk van den Heiligen Geest. Hij heeft je dat leeren zien en gevoelen, en ook die liefde in je hart uitgestort!"

"Ik voel me nu veel gelukkiger dan vroeger, Moe. Ik kan maar niet begrijpen dat alle menschen dat geluk niet zoeken. Het is toch voor ieder te verkrijgen, nietwaar!"

"Zeker is het. Maar ach, kind, velen hebben de wereld nog zoo lief; en omdat het dienen van God met het dienen van de wereld niet samen kan gaan, kiezen de menschen veelal het laatste."

„Weet u waar ik wel eens bang voor ben, Moe? Dat ik misschien ook de wereld lief zal krijgen, als ik weer eens heelemaal gezond ben en wat ouder word. Zou dat niet kunnen?”

„Niet zoolang je waakt en bidt, kindlief. Het gebed is het beste wapen waarmee wij den Booze kunnen bestrijden. Maar als we 't bidden nalaten, ja, dan staan wij voor iedere verzoeking bloot. Daarom is het zoo noodig, gedurig te bidden, dat de Heer Koning blijve in ons hart, en ons regeere door Zijn Woord en Geest. Laten we dat maar blijven vragen, voor onszelve en voor anderen; want, nietwaar, hoe liever wij dien Koning hebben, hoe meer wij ons zullen verblijden, als Zijn koninkrijk uitgebreid wordt, en Hij veel onderdanen krijgt.”

„Ik heb wel eens gedacht, Moe, als ik een jongen was, zou ik dominee willen worden; geen zendeling, want ik zou niet graag zoo ver van u allemaal af wezen. Neen, dat zou ik stellig niet uithouden.”

Juffrouw Zandveld glimlachte. „Dan is het maar goed, dat niet ieder zoo aan huis gehecht is,” zei ze. „Maar, kindje, iedereen is ook niet tot dat moeilijk werk geroepen. Je hoeft nog juist geen dominee of zendeling te zijn, om mee te werken aan de komst van Gods Koninkrijk. Ieder kan dat doen in den kring waarin de Heer hem heeft geplaatst, en met de talenten hem van Boven geschonken.”

„Zou ik ook niet wat voor den Heer kunnen doen, Moe?”

„Zeker, m'n kind. Maar doe je dan al niet wat?”

„Ik? Nu, ja, ik heb mijn zedingsbusje. Dat bedoelt u zeker. Het wordt al weer mooi zwaar, Moe; ik moet toch weer eens tellen hoeveel er in is. En dan brei ik kousen en mofjes voor den Bazaar. Maar dat is ook al.”

„En heb je dan niet gemerkt, dat Truitje in den laatsten tijd zoo onverschillig niet meer is als vroeger; dat ze meer lust heeft om naar de kerk te gaan, en ook niet meer zoo langs de straat loopt, als ze haar uitgaansdag heeft? Nu, gisteren heeft haar moeder me juist verteld, dat dit alles kwam, omdat jij haar zoo dikwijls wijst op de dingen die Boven zijn, en haar zegt hoe noodig, maar ook hoe heerlijk het is, om vroeg den Heer te zoeken. Nu zij dit hoort van iemand die zelf nog zoo jong is, zegt haar moeder, heeft het veel meer invloed op haar, dan wanneer oudere menschen het haar zeggen; vooral omdat ze ook aan je leven ziet, dat het wáár is, wat je zegt. Ze blijft nu de Zondagavonden meestal thuis, en dan leest ze haar moeder de boekjes voor, die je haar leent; en het goede mensch verzekerde me, dat zij daar inderdaad ook nog genot uit had.”

„Is het waar, Moe? Daar ben ik blij om!” riep Daatje, met een glans van blijdschap op haar lief gezichtje. „U weet wel dat Truitje altijd zoo'n moeite heeft met haar catechisatiewerk, en dat ik er haar dan wel eens mee terecht help? Nu, en zoo raken we samen nog al eens dikwijls aan de praat. Ik ben blij dat ze er nog wat nut van heeft, Moe. Ik wou dat ik nog maar meer voor den Heer doen kon. Als ik wat sterker word, heeft vader me beloofd, krijg ik ook een klas op de Zondagsschool, net als Anna. O, Moes, als ik Anna zie gaan, kan ik soms zoo verlangen om die kleintjes ook eens wat van den lieven Heiland te vertellen; vooral als zij dan zoo goed naar mij zouden luisteren als onze kleine Frans!”

„Nu, dan hoop ik dat die tijd spoedig komen mag, mijn lieve kind,” zei juffrouw Zandveld, terwijl zij

haar dochter een moederlijken kus op beide wangen drukte, „en dat je intusschen maar meer en meer ondervinden moogt, dat de Heer ons ook met één talentje, tot Zijn eer aangewend, tot een zegen kan stellen.”

Den volgenden dag kreeg Daatje, buiten verwachting, nog een ruime gift in haar busje, en toen maakte zij het meteen maar open, om met Bertus, die haar in alles behulpzaam was, den inhoud te tellen.

Ja, als er zoo iets te doen was, moest Bertus er altijd bij wezen, anders was het Daatje maar half naar den zin. Behalve vader en moeder begreep hij zijn zusje ook 't best.

Anna, hoeveel zij ook van haar zuster hield, en hoe bezorgd zij zich in alles voor haar toonde, had het dikwijls veel te druk om aandachtig te luisteren naar wat zij te vertellen had, en gunde zich maar zelden den tijd om eens een poosje met haar te blijven praten; maar als Bertus uit school was, had hij voor het zieke zusje immer tijd. Het verveelde hem niet, als Daatje te bed lag, en moeder in het huishouden bezig was, haar uren achtereen gezelschap te houden; en altijd was hij er op uit haar met het een of ander genoeg te doen.

Reeds van jongs af waren die twee zoo aan elkander gehecht geweest. Bertus was een paar jaar jonger dan Daatje, maar zij waren even groot; en behalve dat de eerste er heel wat gezonder uitzag, geleken zij zóó sprekend op elkander, dat zij best voor tweelingen konden doorgaan. Zij waren altijd elkaanders speelgenootjes geweest, en hadden elkaar in alles, de een als de verstandigste, de ander als de sterkste, trouw ter zijde gestaan.

Evenals Daatje, had ook Bertus een oprechte keus

om den Heer te dienen; maar terwijl zijn zuster er eerst op haar ziekbed toe gebracht was, was er in zijn hart, reeds van zijn vroegste jeugd af aan, een trek naar het hemelsche, die zich al meer openbaarde, naarmate hij ouder werd.

En gelijk het vroeger met hun kinderlijke spelen ging, bleef het onder het opgroeien nóg; de een verzon of deed niets, of de ander moest het weten en goedkeuren.

Zoo was Daatje het eerst op de gedachte gekomen, om giften voor de Zending te verzamelen; en Bertus had toen een busje voor haar gekocht, en haar eenige leden bezorgd, die er maandelijks iets in gaven; en in de opbrengst stelden beiden altijd even groot belang.

Nu waren ze samen aan het tellen.

„Hoeveel ra-je, Da?” riep Bertus, die eerder klaar was dan zijn zuster, en nu opeens de handen legde op het grootste deel van het uitgetelde geld.

„Tien gulden zoowat,” giste Daatje, in gedachten nog eens nagaande wat er lag.

„Bijna twaalf!” verbeterde Bertus. „Zóóveel hebben we nog nóóit bij elkander gehad! Dat geld moeten we nu eens niet opzenden, Da. We moeten het bewaren tot die zendeling komt; dan kunnen wij het hèm meegeven. Zou je dat niet aardiger vinden?”

„Zou hij nog wel komen?” vroeg Daatje. „Het is al zoo dikwijls uitgesteld.”

„Vader denkt het wel, en ik hoop het maar ook,” antwoordde Bertus. En hij werd in zijn hoop niet teleurgesteld. Een paar weken later bracht Zendeling Jens het beloofde bezoek.

In de kerk, waar hij eenige mededeelingen omtrent zijn arbeid op Nieuw-Guinea zou doen, kon Daatje tot haar groote spijt niet komen, maar in den huise-

lijken kring, waar hij, tot aller genoegten ook eenige uren doorbracht, hoorde zij hem toch ook nog wat vertellen van het verre heidenland, en de arme Papoea's, in wier midden hij jaren lang met vrucht werkzaam was geweest, en waarvan er reeds velen tot de kennis van het Evangelie gebracht waren.

Zoo verhaalde hij, hoe, na ongelooflijk veel moeite en inspanning, men er toch met 's Heeren hulp in geslaagd was, sommige gedeelten van de Schrift in hun eigen taal over te zetten, ofschoon men bij dat werk met allerlei bezwaren te kampen had, daar de Papoea's vroeger geen enkel boek bezaten, en hun taal nooit geschreven was geweest. Hoe liefelijk het was den invloed van het Christendom op die woeste volken gade te slaan, en te zien hoe zij, die eertijds niets liever deden dan op roof en moord uitgaan, en er hun roem in stelden vele hunner vijanden het hoofd af te houwen, wijl zij dan den eernaam van „held” ontvingen, zich nu voor den zendeling daarover schamen, en rustig tehuis blijven.

Zelfs aan het bouwen hunner woningen, zeide hij, kon men zien, wie nog Heidenen, wie Christenen zijn. Eerstgenoemden, in gedurige vrees van overvallen te worden, bouwen hun huis, als het dien naam nog dragen mag, op hooge palen aan den zeekant, in het water, of op andere moeilijk te genaken plaatsen, en men moet soms van handen en voeten gebruik maken om die ongelukkige verblijfplaatsen binnen te klauteren.

Gansch anders zien de woningen der Christenen er uit. Deze staan langs den grond, met een vriendelijk tuintje er voor, en zijn van deur en venster voorzien. Als ge binnen treedt, noodigt de bewoner, behoorlijk gekleed, u uit te gaan zitten, en biedt u

daartoe, in plaats van een mat, een net bankje aan. Alles is er trouwens netjes. In een der hoeken ziet men zelfs een plankje aangebracht, waarop eenige boeken staan, terwijl de wanden versierd zijn met schilden van scheurkalenders, en bijbelsche prenten.

Ook vruchten des geloofs worden onder de Papoea's gevonden. Zoo werd, onder anderen, bij gelegenheid van een hevigen storm, aan een man gevraagd, of hij niet bevreesd was dat een zware boom, die in de onmiddellijke nabijheid van zijn huisje stond, zou omwaaien, en zijn woning zou doen instorten. „Neen,” luidde het geloovig antwoord, „de Heere Jezus weet dat mijn dochter Maria ziek ligt, en Hij zal wel zorgen dat zij niet omkomt.”

Hoe dankbaar de arme Papoea's zijn dat de boodschap des heils ook tot hèn gekomen is, bewijst de geschiedenis van een vrouw, die op haar ouden dag zelf haar kostje nog moest verdienen, en niettemin, toen men haar een kleine gift kwam vragen voor zeker christelijk doel, met blijdschap zóóveel er voor afstand, dat men zich verwonderen moest. „Neen, neen, Cornelia,” werd haar gezegd, „dat is te veel voor u; de helft is genoeg.” Maar het oudje was met deze weigering volstrekt niet tevreden; ze werd er zelfs bedroefd om, en stond er op dat men alles zou nemen. Zij had het voor dat doel afgezonderd, zei ze, uit dankbaarheid aan den Heer, die haar in Zijn Woord zoo oneindig veel meer geschonken had. — En toen ik de reis naar Holland aannam,” vertelde mijnheer Jens, „geleidden meer dan honderd Papoea's mij naar het schip, terwijl velen hunner mij bij het afscheid nemen, met tranen in de oogen toeriepen: „„Ach, kom toch spoedig terug, om ons verder te helpen met het Woord van God.””

Het bezoek van den zendingling ging Daatje niet gauw uit de gedachten. Het verhaal van die oude Cornelia, en van dien man met zijn zieke dochter lag haar gedurig bij. Van dat meisje vooral had zij wel gaarne wat meer willen weten; of zij weer beter was geworden, en of zij ook zoo'n rustig ziekbed had gehad.

„Wat is het toch gelukkig,” zei ze eens, toen ze er weer zoo over dacht, „dat er menschen zijn die zich het lot van die arme Heidenen aantrekken, en zoo alles verlaten om hun het Evangelie te brengen, en hun dien lieven Naam van Jezus bekend te maken. Ik denk er zoo graag aan, dat al zooveel van die bruine en zwarte menschen, die vroeger nooit van den Heer hoorden, nu met ons denzelfden God aanbidden, en denzelfden Bijbel lezen, en, als zij sterven, met dezelfde hoop in het hart heen kunnen gaan.”

„Ja, kind, dat is ook wel iets om graag aan te denken,” zei haar vader. „En als ons dit op aarde al zoo verheugt, wat zal het dan heerlijk zijn, als wij eens al die geloovigen uit Oost en West en Zuid en Noord in denzelfden Hemel zullen ontmoeten, hè, en met hen hetzelfde lied zullen aanheffen, ter eere van het Lam, dat ons Gode gekocht heeft met Zijn bloed, uit alle geslacht en taal en volk en natie.”

Uw Koninkrijk koom' toch, o Heer!
 Ai! werp den troon des satans neer;
 Regeer ons door Uw Geest en Woord;
 Uw lof word' eens alom gehoord,
 En de aarde met Uw vrees vervuld,
 Totdat Ge Uw Rijk volmaken zult.

Uw wil geschiede, gelijk in den hemel,
alzo ook op de aarde.

„Zeg, Bertus,” zei Daatje op een warmen, zonnigen voorjaarsdag, „als het weer zoo mooi blijft, mag ik er vandaag eens uit, heeft de dokter gezegd; en Moe heeft beloofd dat we dan in het priëeltje thee zouden drinken. Gezellig, hè, Bert? 't Is in zoo'n tijd niet gebeurd. — Kom jongen, geef dan eens antwoord! Je bent zoo stil.”

„Ja, erg gezellig,” zei Bertus, afgetrokken. Toen zweeg hij weer.

„Scheelt er wat aan, Bert?” vroeg Daatje, hem bezorgd aanziende.

„Aan mij? Wel nee. Waarom vraag je dat?”

„Wel, je bent zoo stil. Dat heb ik de laatste dagen al meer opgemerkt. Toe, Bert, zeg eens wat er is?”

„Och, niets,” antwoordde Bertus ontwijkend.

„Nu, ja, dat zie ik wel beter. Ik ken je veel te goed. Er is wèl wat. Ben je niet lekker? Of heb je misschien wat met de jongens op school?”

„O, nee, dat is alles in orde. Maar er ligt wat op mijn hart, weet je. Dat is het.”

„Zie je wel, dat ik het niet mis heb? Wát ligt er op je hart?”

Bertus aarzelde nog even. Toen begon hij: „Nu, ik zal het jou dan maar zeggen, Da. Sedert die zending bij ons geweest is, heb ik niets geen zin meer om onderwijzer te worden. Ik zou veel liever ook naar de Heidenen gaan. — Ja, 't is waar,” ging hij voort, toen hij zag hoe verwonderd zijn zuster hem aankeek. „Je weet, ik heb altijd hart voor de Zwartjes gehad. Als ik de zendingsberichten las, voelde ik

altijd meelijden met hen; maar nadat ik mijnheer Jens, die zelf zoolang onder hen gewerkt heeft, dat alles heb hooren vertellen, heb ik bepaald lust gekregen, er ook heen te gaan; en hun zelf van den Heer te vertellen. Hè, dat zou ik toch zoo heerlijk vinden!"

„Maar Bertus!" riep Daatje verschrikt. „Weet je wel dat je dan zoo ver van ons weg moet, en ons dan misschien nooit, of maar heel zelden meer ziet?"

„Ja zeker, Da, daar heb ik ook wel over gedacht. Ik weet heel goed dat het geen gemakkelijk werk is, en dat er veel voor opgeofferd moet worden; dat zei die zendeling zelf; maar hij zei er bij: Als we van harte bidden *Uw Koninkrijk kome*, dan moeten wij ook toonen, er zelf iets, of beter nog véél, voor over te hebben. Nu, je moet zeggen, dat is waar. Verbeeld je eens, ik las laatst dat er voor ruim zes millioen Soendaneezen nog maar twaalf zendingen zijn!"

„Maar," vond Daatje, die haar broer toch zoo gaarne wat dichter bij zich hield, „er is in ons land ook nog zooveel voor den Heer te arbeiden. Waarom wil je nu juist zoo ver weg gaan?"

„Máár, zus; nu had ik toch zeker gedacht dat *jij* het wel héél goed van me zoudt vinden. Je zei immers laatst zelf nog, dat je 't zoo gelukkig vondt, dat er menschen waren, die alles verlaten wilden om naar de Heidenlanden te gaan?"

„O ja; maar Moe zegt, dat dit niet de roeping van ieder mensch is."

Nee, dat is waar; niet van 'n ieder, maar toch van sommigen. En wie weet of de Heer mij ook niet tot dat werk geroepen heeft. Ik geloof soms van ja, omdat ik er zoo'n lust in krijg. En als dat nu eens zoo was, dan zou je me toch wel willen laten gaan, niet, zus?"

Daatje werd bedroefd. „Ik *moest* het ten minste willen, als de Heer het wil,” zei ze schreiend; „maar o, Bert! . . .”

„Kom, lieve Da, zoo moet je nu niet beginnen,” troostte Bertus, zijn arm om haar heen slaande. „Als ik dat nu geweten had, had ik er je nog niets van gezegd. Ik had me ook liever nog maar wat stil moeten houden. Kom, huil nu zoo niet, goeie zus! 't Is daarvoor nog veel te ver in 't verschiet.”

„Nee, Bertus, noem me asjeblijft niet goed; daar ben ik veel te zelfzuchtig voor. Nu zie ik pas hoe weinig ik nog voor den Heer over heb, als het iets geldt, dat niet met mijn wil overeenkomt. In plaats dat ik nu blij ben, dat je lust in dat werk hebt, zou ik je liever hier houden.” En het arme kind werd bij die gedachte hoe langer hoe bedroefder, terwijl haar broer, vol spijt dat hij maar niet liever gezwezen had, nog altijd, met zijn arm om haar hals, zwijgend naast haar stond.

„Heb je er Va en Moe al over gesproken?” vroeg ze na een poosje.

„Nee, nog niet. Ik ben wel meer dan eens op het punt geweest om het te doen, maar dan zei ik telkens tegen mezelf: Jongen, wacht nog maar wat; misschien is het maar weer zoo'n voorbijgaande opwelling. Je weet wel, Da, ik heb al zoo dikwijls dan dit en dan dat willen worden, en altijd ging de lust na een kort poosje er weer af. Ik dacht dat het hier misschien ook zoo mee gaan zou, daarom heb ik nog maar niets gezegd, want Va was nu pas zoo in zijn schik, dat ik besloten was onderwijzer te worden. En ik geloof dat het Moe ook heel wat kosten zou om me te laten gaan; vooral nu ik zie hoe jij er onder bent.”

„O, maar Va en Moe zijn zoo zelfzuchtig niet, om in de eerste plaats aan zichzelf te denken. Vader heeft den Heer veel te lief, om niet dadelijk zijn toestemming te geven; en Moe ook, dat weet ik zeker.”

„Wàt weet je van Moe, zeg?” klonk een vroolijke stem. 't Was moeder zelf, die juist binnenkwam en de laatste woorden opving. Maar Daatjes tranen ziende, betrok haar gezicht, en vroeg ze, meewarig: „Wat zie ik nù? Wat scheelt er aan, m'n kind? Heb je weer pijn?”

„Nee, Moe, 't is *mijn* schuld,” haastte Bertus zich voor zijn zuster te antwoorden. „*Ik* heb haar aan 't huilen gemaakt.”

„Nee, 't is mijn eigen schuld,” verbeterde Daatje. „'t Is over mezelve. O, Moe, ik vind het soms zoo moeilijk, te willen wat de Heer wil. En dat *moeten* we toch altijd, nietwaar?”

„Zeker, kindlief; dat moet zelfs onze hoogste begeerte zijn. Maar wat is er eigenlijk gaande? Vertel me eens gauw.”

„*Ik* zal het u wel zeggen, Moe,” sprak Bertus. En nu verhaalde hij zijn moeder, wat hij zooeven met Daatje besproken had.

Op zulk een mededeeling was de goede juffrouw Zandveld in 't minst niet voorbereid. 't Was haar aan te zien, dat de meest verschillende gewaarwordingen zich, onder het aanhooren, van haar meester maakten. „Dat is geen kleine zaak, beste jongen,” sprak zij ernstig; „wel de moeite waard eens rijpelijk overwogen te worden. We zullen maar wachten tot vader er bij is, voor we er verder over spreken. Vind je niet?”

„Zoudt u mij willen laten gaan, Moe, als Vader het goed vindt,” vroeg Bertus.

„Ik mag en *wil* ook geen neen zeggen, Bertus,” was moeders antwoord. „Je weet dat ik jelui, o, zoo lief heb, en je graag allen bij me zou houden, als het kon. Maar de Heer zegt: *Wie vader of moeder, zoon of dochter lief heeft boven Mij, is Mijs niet waardig*. En hoe zou ik vrijmoedigheid hebben, om, gelijk ons toch bevolen is, den Heer des oogstes te bidden, dat Hij arbeiders in Zijn oogst mocht uitstooten, als ik Hem daartoe mijn eigen kind wilde onthouden? Daarom, m'n jongen, als het Gods wil blijkt te zijn, van jou ook zulk een arbeider te maken, hoop en vertrouw ik, dat de Heer mij bekwaam zal maken, je daartoe gewillig aan Hem af te staan, als die tijd daar is. Meer kan ik er op dit oogenblik nog niet van zeggen, jongenlief.”

„Zie je 't nu wel, Bertus? Ik wist wel hoe Moe en Va er over denken zouden,” kwam Daatje. „Ach, Moeder, ik wou dat *ik* ook mijn wil zoo aan den wil des Heeren kon opofferen!”

„Niemand dan de Heer zelf kan ons dit leeren, Dalief; want niets valt zwaarder dan onzen eigen wil te verzaken; dat ondervind ik in deze oogenblikken zelf al weer. Hoe gelukkig, nietwaar, dat wij weten tot Wien wij om hulp mogen gaan. Tot dien trouwen Helper moeten wij maar, onder alle omstandigheden, in het gebed de toevlucht nemen, kinderen.”

Nog dienzelfden dag maakte Bertus de overige huisgenooten bekend, met hetgeen in den laatsten tijd al zijn gedachten innam. Allen bleken er evenzeer door verrast, en niemand had gedacht dat de komst van dien zendeling van zulk een gewichtig gevolg voor hen zou geweest zijn.

Meester Zandveld was er even onder gestemd als zijn vrouw. Ja, hij zou het zich tot een eer en voor-

recht rekenen, als de Heer hun kind tot zulk een groot en heerlijk werk afzonderen, en gebruiken wilde om Zijn Naam te dragen onder de Heidenen, hoewel het voor hen allen met groote zelfverloochening gepaard zou moeten gaan. Het was dan ook niet van den lichtsten kant dat hij zijn zoon de moeilijkheden, aan dat werk verbonden, voor oogen stelde; „maar,” zeide hij, „Bertus was nog jong; hij had den tijd nog zich te bedenken, en kon vooreerst zijn zelfde studiën nog onder vaders leiding voortzetten.”

Zuster Anna zocht zich te troosten met de gedachte, dat, als het werkelijk gebeurde, het toch nog wel een jaar of tien duren zou, eer het op afscheid nemen aankwam. En kleine Frans vroeg, met een glans van genoeg op zijn schalksch gezicht, of hij dan mee mocht om Bert naar het schip te brengen; dan kon hij meteen die groote zee eens zien.

Daatje was al dien tijd erg stil geweest. O, hoe gansch anders was dat theeuurtje uitgevallen, dan zij 't zich voorgesteld had. Ze had nauwelijks gemerkt, dat ze weer eens op haar lievelingsplekje in de heerlijke zoele buitenlucht, onder het frissche groen had gezeten. Maar al had het haar minder dadelijk genot bezorgd dan ze verwacht had, later bleek, dat het haar zooveel te meer nut en voordeel had aangebracht.

Ze ging dien avond veel vroeger dan gewoonlijk naar bed, want ze was moe; van de buitenlucht, dacht Anna. Maar moeder begreep wel dat er een andere oorzaak voor bestond. Het was haar niet ontgaan, dat Daatjes oogen zich gedurig met tranen hadden gevuld, ten bewijze dat ze van binnen niet zoo kalm was als ze uitwendig scheen. Ja, daar-

binnen was strijd gevoerd, de strijd tusschen haar eigen wil en den wil van God; en strijd kost inspanning, en inspanning vermoeit; vooral wanneer het lichaam zoo zwak is. Maar het einde was goed, want de Heer had haar de overwinning over zichzelf doen behalen. Het spreken van vader was niet voor haar verloren gegaan, en moeders raad had zij zich ook ten nutte gemaakt.

Eer juffrouw Zandveld dien avond zelve ter ruste ging, kwam zij, als naar gewoonte, nog eens naar haar dochtertje kijken.

„Heb je al wat geslapen, m'n kind?” vroeg ze zacht.

„Nee, Moes,” was het antwoord, „geslapen nog niet. Maar luister eens; ik moet u eens even wat goeds vertellen. Ik voel me nu veel rustiger dan van morgen, toen ik dat pas van Bertus hoorde.”

„Ja?”

„Ja. Ik heb den Heer gebeden, mij te leeren ook hierin mijzelve te vergeten, en mij geheel eenswillend te maken; en ik gevoel dat de Heer mijn gebed verhoort. Sedert ik er Vader zoo over heb hooren praten, zie ik het alles veel helderder in, en ik had daar straks zelfs een óogenblikje, dat ik óók blij was, dat de Heer onzen Bert gebruiken wilde, om het Evangelie aan de Heidenen te brengen. 't Was maar een oogenblikje, Moe; maar die begeerte, dat de wil van den Heer, en niet mijn wil geschiede, is toch nog gedurig in mijn hart.”

„Hoe heerlijk!”

„'t Heeft wel strijd gekost, eer het daartoe kwam. Maar weet u wat me zoo geholpen heeft? Ik dacht aan den Heere Jezus in Gethsemané, toen Hij zoo droevig en beangst was, en in die droefheid tot drie

malen toe bad: *Vader, niet Mijn wil, maar de Uwe geschiede*, en hoe bemoedigd en versterkt de Heer na de derde maal opstond, om dat zware lijden tegen te gaan. En daar is onze grootste droefheid toch nog niets bij; he, Moe?"

„Neen, kindje; zeker niet.”

„Daar heb ik een heele poos aan liggen denken, en toen ben ik ook weer aan het bidden gegaan; en daarna is het zoo rustig geworden. Ik hoop maar dat het zoo blijven zal, Moe. Wat is het toch heerlijk dat we bidden mogen!”

„Ja, kind, dat is het! Ik ben blij dat je dit zoo voelt. En als je aanhoudt in het gebed, zal het zéker zoo blijven.” En vóór zij de kamer verliet, kuste zij het meisje nog eens teederlijk goedennacht. O, ze was zoo gelukkig en dankbaar, die goede moeder, dat het weer vrede was in het hart van haar kind.

Bertus was ook niet weinig in zijn schik, dat hij zich niet zou behoeven te ontzien, zooals hij gevreesd had, om met Daatje over zijn lievelingsplan te spreken. Zijn voornemen bracht het eerste jaar in het gezin van meester Zandveld geen verandering; doch na dien tijd vond zijn vader het beter hem naar de stad te zenden, waar meer gelegenheid bestond dan thuis, om zich voor zijn latere studiën voor te bereiden. De stad, die hij daarvoor op het oog had, was nog al ver van zijn woonplaats verwijderd; maar er woonde een broeder van juffrouw Zandveld, die den knaap gaarne in zijn huis en onder zijn opzicht wilde nemen; en dat was den ouders veel waard.

Na de zomervacantie, zoo werd dus besloten, zou Bertus, die intusschen vijftien jaar was geworden, het

ouderlijk huis verlaten. Nu eerst gevoelden ouders en kinderen hoezeer zij aan elkander gehecht waren; en de een wilde voor den ander niet weten hoe hij opzag tegen dien tijd, die bij de groote scheiding in het verschieft, toch nog niets te beteekenen had.

't Is maar goed, dat de laatste dagen vóór een vertrek hun eigenaardige drukte meebrengen. Moeder was onuitputtelijk in het uitvinden van alles, wat haar jongen maar eenigszins noodig kon hebben; en de zorgzame Anna, die reeds weken lang druk voor haar broer aan het naaien was geweest, vond ook telkens nog iets dat zij voor hem doen moest. Vader had natuurlijk zijn werk in de school, want op de dorpen duurt de vacantie zoo lang niet; en Frans mocht helpen inpakken, en liep daarbij iedereen in den weg, zonder toch iemand te vervelen. Daatje alleen moest zich meest vergenoegen met alles stilletjes aan te zien; en den tijd, dien Bertus over had van zijn afscheidsbezoeken bij zijn jonge en oude vrienden, — en hij had er velen, want de lieve jongen was eigenlijk ieders vriend, — brachten die beiden zooveel mogelijk in elkanders gezelschap door.

Maar des te meer miste zij hem toen hij weg was. Ja, voor al de bewoners had het vriendelijke schoolhuis, den eersten tijd nadat Bertus het verlaten had, iets sombers en leegs.

Iedere maand echter mocht hij van Zaterdag tot Maandag naar huis komen, en dat waren altijd blijde dagen voor heel het gezin.

Gelukkig kon Bertus in de stad goed wennen. Hij had er wel niet zijn eigen, maar toch ook een lief tehuis gevonden. Zijn oom en tante waren recht hartelijk voor hem, en toonden veel van hem te houden. 't Was er hem alleen wat stil, want kinderen

hadden zij niet, kleine noch groote; en als de maand om was, gevoelde hij inderdaad behoefte om thuis al die lieve, bekende gezichten weer eens te zien.

Het Kerst- en Paascheest zag hij nu met dubbel verlangen te gemoet. En dan die lange zomervacantie! Dan zou hij weer eens naar hartelust van het vrije dorpsleven kunnen genieten! Ach, als de goede jongen vooruit geweten had, wat hem in dien tijd wachtte, zou hij hem zeker liefst zoo lang mogelijk uitgesteld hebben gezien.

Daatjes gezondheid was er in den afgelopen winter niet op vooruitgegaan; maar dat was ook altijd voor haar de kwaadste tijd. De zachte lentelucht had haar echter, zooals men gehoopt had, geen beterschap gebracht. Ook de zomer was reeds half voorbijgegaan, zonder dat men haar een enkele maal in den tuin had gezien; en ofschoon Daatje zelve er niet over sprak, begonnen haar huisgenooten al meer en meer te twijfelen, of ze er wel ooit meer komen zou.

Die twijfel maakte weldra plaats voor treurige zekerheid.

Weinige dagen nadat Bertus voor volle zes weken thuis was gekomen, werd Daatje door hevige koortsen aangetast, die haar in korten tijd zoo verzwakten, dat er volgens den dokter weinig hoop op herstel meer overschoot.

Herstel, ach, daar hadden de haren eigenlijk al lang niet meer op gerekend; als zij dan nog maar eens wat opknapte. Maar ook die hoop zagen zij met den dag minder worden.

Toch ontveinsden zij 't zich nog. Ze wilden haar ook zoo gaarne nog wat bij zich houden, want zij hadden haar allen toch zoo hartelijk lief.

Gedurende een dag of wat meende men werkelijk

eenige beterschap in haar toestand te bemerken, en dadelijk stonden alle aangezichten vroolijker. Maar de zieke zelve wist wel beter; en toen Bertus haar op zekeren middag het veertiende hoofdstuk van Johannes zou voorlezen, en aan het eind van het eerste vers gekomen was, zei ze met een gevoel van innige blijdschap:

„Bert, ik geloof dat voor mij het uurtje ook gauw komen zal, dat de Heer mij tot Zich zal nemen.”

Bertus zag zijn zuster aan, of die tijding hem geheel nieuw was, en toch had hij al zoo lang hetzelfde geloofd.

„Je moet er niet te veel om treuren; zul je niet, lieve Bert?” ging zij voort, toen ze zag dat een paar dikke tranen, die hij niet weerhouden kon, hem langs de wangen rolden. „Denk eens wat het voor mij wezen zal, bij Jezus te zijn!”

„Ach, Daatje, ik kan het niet helpen!” snikte Bertus uit. „Ik kan er niet aan denken, dat je van ons weggaat, en dat ik je nooit meer vinden zal, als ik thuis kom! We zijn altijd zoo samen geweest! O, Da, ik geloof dat ik nergens lust meer in zal hebben, als jij weg bent.”

„Ja, mijn goeie, lieve Bert, dat zal je wèl,” troostte het zusje, zijn hand in de hare nemend. „In 't eerst misschien niet, maar later wel; je zult het zien. 't Is immers zoo'n heerlijk werk waartoe de Heer je bestemd heeft. En als de Heer ons tot iets roept, geeft Hij ook altijd de kracht om het te doen.”

„Ja, dat weet ik, Da; en toch zie ik er soms nu al zóó tegen op; veel meer dan in het begin. Ik weet zelf niet hoe het komt.”

„Maar je zoudt het toch niet willen opgeven; zou je wel?”

„O nee! Dat niet! Dat nooit! Ik geloof zeker dat het mijn roeping is. Maar toen ik pas mijn besluit nam, was ik veel moediger dan nu. En als ik dan zoo denk, dat ik alles zal moeten achterlaten, — o, Da, dan kan ik er soms zóó tegen opzien, dat ik wel zou willen vragen: Heer, zend een ander in plaats van mij. En dat is toch niet goed, wel?”

Daatje zag hem medelijdend aan. „Nee, dat kan niet goed zijn. Arme Bert! Waarom heb je me dat nooit eens verteld? Ik kan zoo begrijpen wat een moeilijke tijden dat voor je zijn moeten.” En liefkoozend streek ze met haar dunne, witte handje over de stevige jongenshand heen, in stil meevoelen.

Even duurde dat. Bertus zat onderwijl tegen zijn tranen te vechten.

Toen begon ze weer: „Heb je er wel eens aan gedacht, Bert, hoe dikwijls we in den Bijbel de Engelen den hemel zien verlaten, om op onze arme, zondige aarde Gods bevel te komen uitvoeren? En nooit doen die Engelen het zuchtende, als de Heer hen met een boodschap tot de menschen zendt. In den hemel wordt Gods wil altijd met blijdschap volbracht.”

„Maar dat zijn ook Engelen, Da, en wij zijn maar menschen. Dat is een groot onderscheid.”

„Zeker, maar de menschen moeten trachten den Engelen daarin te gelijken; de taak, die de Heer *ons* oplegt, even gewillig en blijmoedig volbrengen als zij.”

„Zou dat kunnen, Da?”

„Niet in onze eigen kracht, maar in Gods kracht wel. Dat heb ik zelf ondervonden. Denk eens aan die bede uit het *Onze Vader: Uw wil geschiede, gelijk in den Hemel, alsoo ook op de aarde.* Dat zou de Heere Jezus Zijn discipelen toch niet voorgebeden hebben, als het niet kon?”

„Nee, dat is zoo.”

„O, Bertus, als je maar gedurig bij den Heer de kracht zoekt tot alles wat je te doen hebt, dan zal Hij je er zeker bekwaam toe maken, al is het nóg zoo moeilijk. De Heer heeft immers beloofd: *Mijn kracht wordt in zwakheid volbracht*. En denk dan eens aan het einde, als de Heer, na korter of langer tijd, tot je zeggen zal: Wel, gij goede en getrouwe dienstknecht, ga in in de vreugde uws Heeren! En dan al die menschen ook dáár te ontmoeten, voor wie je ten zegen hebt mogen zijn!”

Bij die laatste woorden verhelderde Bertus' gelaat. „Ja, zus, je hebt gelijk,” sprak hij. „Het doet me heusch goed, dat je me dit alles nog eens zegt. Het is toch wel waard om er wat voor op te offeren. Ik zal mijn besluit nog eens opnieuw nemen, Da. Maar nu hoop ik het meer in *Gods* kracht te doen. Misschien heb ik den eersten keer wel te veel op mezelf gesteund.”

En toen zette hij het lezen van Joh. 14 verder voort. Op Daatjes verzoek begon hij het hoofdstuk nog eens van voren af aan. De zieke luisterde met zichtbaar genot, en Bertus zelf had er ook nog zegen uit. Het 14de vers: *Zoo gij iets begeeren zult in Mijnen Naam, Ik zal het doen*, was juist een woord voor hem, vond hij. Wat hij in die oogenblikken wel het meest voor zich begeerde?

Dit gesprek, het laatste lange gesprek dat Daatje met hem houden kon, is Bertus nooit uit het geheugen gegaan. Later heeft hij nog dikwijls verteld, hoe haar eenvoudig woord hem met nieuwen moed bezielde. En toen hij, jaren daarna, gereed stond om naar het Heidenland te gaan, en, vol jongen, vurigen ijver en geloovigen moed, den zijnen voor langen tijd vaarwel zeide, was het of die lieve zuster hem

nog toeriep: „Bertus, denk aan het heerlijk einde, als ge, als een trouwe dienstknecht, je taak zult hebben volbracht!”

Nog een week lang brachten de bewoners van het schoolhuis in angstige spanning door tusschen hoop en vrees. Maar eindelijk was de eerste voor goed verdwenen, en spoedig daarop was het oogenblik gevolgd, waarop zij zich met een hart vol droefheid rond Daatjes sterfbed geschaard hadden, om getuigen te zijn van haar laatsten strijd. Dit toch was het eenige dat zelfs deze liefste betrekkingen in die beslissende ure nog voor hun lieveling doen konden. „Als wij de doodsvallei betreên, Laat ons elk aardsche vriend alleen; Maar Hij, de beste Vriend in nood, Verzelt ons over graf en dood,” zegt een onzer Gezangen, en dat hadden ze ook hier bewaarheid gezien; het eerste maar ook het laatste. Ja, die hemelsche Vriend was met haar geweest. Zij had die laatste dagen, om haar eigen woorden te gebruiken, maar stil liggen wachten tot de Heer haar riep. En nu had de Heer haar geroepen, en tegelijk Zijn Engelen gezonden, om haar over te dragen naar het Huis des Vaders, met de vele woningen.

Die wetenschap lenigde hun smart. Door haar gesterkt, hadden vader en moeder hun schat den Heere gewillig kunnen overgeven, zoodat zij, wel niet zonder tranen, maar toch uit den grond van hun hart zeggen konden: *De Heer heeft gegeven, de Heer heeft genomen, de Naam des Heeren zij geloofd.*

Maar Anna, en Frans, en de arme Bertus vooral, konden zichzelf nog niet genoeg daarvoor vergeten, en hadden hun lieve zuster, al misgunden zij haar geenszins haar tegenwoordig geluk, toch, o, zoo gaarne nog wat langer in hun midden gehad.

„Va,” vroeg kleine Frans, nadat hij 's morgens den treurigen tocht naar het kerkhof meegemaakt had, „waarom zou de Heer Daatje toch maar niet liever gezond gemaakt hebben; dan had zij immers nog wat bij ons kunnen blijven?”

„De Heer vond het zeker beter haar bij *Zich* in den Hemel te nemen, lieve jongen,” sprak meester Zandveld bewogen; „beter voor Daatje zelf, en ongetwijfeld ook beter voor ons. De Heer heeft ons zoo lief, Frans; nog veel liever dan vader zijn kinderen ooit hebben kan; daarom kunnen wij er altijd zeker van zijn, dat alles, alles wat de Heer doet, goed en noodig voor ons is.”

„O, Vader,” zei Anna, die de laatste dagen niets deed dan schreien, „wat is dat in voorspoed toch veel makkelijker te gelooven dan in tegenspoed.”

„Ja kind, en toch is het altijd even waar. Gods wil is altijd wijs en goed, en Hij doet niets of het geschiedt uit liefde, ook als Hij ons bedroeft.”

„Maar Vader, we zullen dat lieve kind toch zoo missen; ik vooral. U weet niet hoe dikwijls zij mij, door haar stil, eenvoudig geloof, tot een beschamend voorbeeld was. Had ik er maar wat meer mijn voordeel mee gedaan! U zegt altijd, Vader, dat ik 't mij met de aardse dingen dikwijls veel te druk maak, veel meer dan noodig is; en ik moet zelf bekennen dat het zoo is. Daatje zag dat ook wel; en als zij dan eens over wat anders met me praten wilde, gunde ik me soms niet eens den tijd naar haar te luisteren. En zij deed het zoo graag, dat lieve kind! Ach, ik wou dat ik haar nog maar had! Ik denk dat ik nog zoo veel van haar had kunnen leeren; want zij was heel wat beter dan ik. Maar ik was haar bezit zeker niet waard, en daarom zal de Heer haar weggenomen hebben.”

„Ik zie dat anders in, mijn lieve kind,” sprak haar vader. „Ik denk veeleer dat je door Daatjes heengaan leeren *moet*, wat je bij haar leven niet leeren *wilde*. En als dat nu eens waar was, zou dan, wat je nu bedroeft, geen blijk van Gods liefde en Vadertrouw jegens je zijn?”

En het wás waar. Door haar voorbeeld sprak Daatje nog nadat zij gestorven was; en Anna, de bedrijvige, zorgvolle, maar toch zoo welmeenende Anna, zocht en vond nu ook een plaats, waar haar zuster er een gevonden had — aan Jezus' voeten. Dat plaatsje liet zij al minder en minder openstaan, want daár alleen genoot zij een vrede, dien zij tot dusver niet had gekend. En na dien tijd viel het haar niet zoo moeilijk meer te gelooven dat dengenen, die God liefhebben, *alle* dingen, ook de zwaarste beproevingen, medewerken ten goede.

Uw wil geschiede, Uw wil alleen,
 Als in den hemel, hier beneên;
 Uw wil is altoos wijs en goed;
 't Is majesteit, al wat Gij doet.
 Dat ieder stil daarin berust',
 En Uw bevelen doe met lust.

Geef ons heden ons dagelijksch brood.

Toen die eerste, treurige zomervacantie om was, keerde Bertus, met een bedrukt hart, weer tot zijn oom en tante terug, om zijn lessen te hervatten. In het eerst vlotte het leeren niet te best; hij kon zijn gedachten er niet goed bij houden; maar langzamerhand ging het beter; en eindelijk kwam, op zijn aanhou-

dend gebed, de oude lust weer geheel bij hem terug.

Maar bij zijn maandelijksch bezoek aan huis kwam er de eerste keeren heel wat voor den armen jongen kijken. Het huis leek hem zoo uitgestorven, nu hij er Daatje niet meer vond, en haar niet meer vertellen kon, wat hem gedurende zijn afwezigheid zoo al wedervaren was.

Wel speelde hij nog zoo nu en dan met Frans, die altijd naar zijn thuiskomst verlangde, maar dat deed hij alleen ter wille van het kind; 't ging niet van harte; en als de kleine guit er in slaagde, hem weer eens goed aan 't lachen te maken, schrikte hij een oogenblik later van zijn eigen vroolijkheid.

Maar ook hierin bracht de Heer verandering voor hem, door hem te leeren meer op Daatjes geluk, dan op zijn eigen gemis te zien. En nu hij dáár meer het oog op hield, vreesde hij zelfs, er zich een verwijt van te moeten maken, dat hij haar in zijn eerste droefheid zoo onstuimig terugbegeerd had.

„'t Is toch wonderlijk,” dacht hij, toen hij weer eens thuis was, en zag hoe het vriendelijke zonnetje nog altijd voortging dat plekje bij het raam te beschijnen, waar zijn lieve zuster zoo menigmaal gezeten had; „'t is toch wonderlijk. Nu hield ik zóóveel van Daatje, en toch is het maar goed dat *ik* haar lot niet in mijn hand heb gehad; want dan zat zij daar zeker nog, met haar zwak, ziekelijk lichaam; en nu is ze voor goed van alle smart en pijn verlost. Nu is er niets, niets meer, wat haar bedroeven kan, ook niet mijn weggaan over een jaar of wat. Dat is toch vrij wat beter voor haar. Wat zal ze 't nu heerlijk hebben, die lieve Da! Ze hield altijd zooveel van het zonnetje; en nu geniet ze het *hemelsche* licht! Hoe zou ze er nu uitzien? Zou *sij*

ook een lang, wit kleed aanhebben, en een palmtak in de hand, zooals in de Openbaring staat?"

Zoo dacht Bertus, terwijl hij met een boek in de hand, tegenover Daatjes oude plaatsje aan het raam zat. Maar weldra werden zijn gedachten weer naar de aarde teruggetrokken door de komst van baas Kogel, den kleermaker van het dorp, die meester Zandveld nog eens wenschte te spreken over een belangrijke zaak.

„Zoo, Kogel! Ik begrijp al waar je voor komt,” sprak meester, die rustig zijn pijpje zat te rooken, den binnenkomende toe. „’t Geldt zeker weer de reis naar Amerika. Raad ik het niet?"

„Ja, Meester, je raadt het net. ’t Wordt tijd dat ik een besluit neem; maar ik wilde het niet doen, zonder u er nog eens in te hooren.”

„Dus denk je er dan werkelijk nog over, Kogel?" vroeg juffrouw Zandveld, die zich zoo iets maar niet begrijpen kon. „Waar heb je toch zin in, man! En hoe staat je vrouw er wel onder?"

„Om je de waarheid te zeggen, juffrouw, had mijn vrouw er in ’t eerst wel wat op tegen. Maar dat was hoofdzakelijk om haar moeder, die bij ons inwoont, en die we natuurlijk moeten achterlaten, want die oude ziel, dat spreekt vanzelf, durft zoo’n reis niet aan. Maar nadat ik haar alles eens goed onder ’t oog heb gebracht, geeft ze me toch gelijk.”

„En ik geef je *geen* gelijk, mijn goeie vriend,” zei meester. „Ik voor mij geloof dat je een gansch verkeerden weg opgaat, als je je plan doorzet. En op een eigen gekozen weg is geen zegen te wachten. Zeg eens eerlijk, Kogel, waarom wil je toch met alle geweld naar Amerika?"

„Wel, Meester, eenvoudig omdat ik van dat land

zooveel goeds hoor. Ik heb nu pas nog weer een brief gehad van Jan Maarsen, je kent hem wel, die er een jaar of wat geleden ook naar toe is gegaan. Het gaat 'm er maar best. Hij verdient per week wel . . . laat eens kijken, hoeveel dollars ook weer? Ja, zoo net weet ik het uit mijn hoofd niet; maar een heelen pluk, dat weet ik wèl."

"Nu, dat moet dan zeker wel een hoog cijfer zijn, als het zoo moeilijk te onthouden is," zei meester met een ondeugend lachje. „Maar gaat het je hier dan ook niet goed? Je hebt immers nog altijd je brood gehad?"

"Dat heb ik," stemde baas Kogel toe, „ofschoon Schraalhans bij ons toch dikwijls kok is."

"Nu, dat kan zijn; maar aan het noodigste, dat zeg je zelf, heeft het je toch nog nooit ontbroken. En, vergeet dat niet, vriend, de Heiland heeft ons wel leeren bidden om ons *dagelijksch* brood, dat wil zeggen, een genoegzaam deel voor iederen dag, maar meer mogen wij voor het tijdelijke niet begeeren. Als wij voedsel en deksel hebben, zegt de Apostel Paulus, zullen wij daarmede vergenoegd zijn. Meer hebben we, wat ons lichaam betreft, niet bepaald noodig. Maar om dat noodige mogen wij onzen hemelschen Vader dan ook met alle vrijmoedigheid vragen. En dit doende, geloof ik dat je hier in Holland, op je eigen dorpje, even tevreden leven kunt, als je gelukkige vriend in Amerika. Denk je óók niet?"

"Zeker, zeker; maar Meester weet niet wat er komt kijken, als je op zoo'n nesterig plaatsje met de naald den kost moet verdienen voor vrouw en kinderen. 't Is maar prikken, prikken, dag in dag uit, van den morgen tot den avond. En als je dan nog maar 's kon zien dat je vooruit ging; maar

't blijft tobben en slaven, van begin tot eind."

„Ei zoo," zei meester; „nu begin ik te merken waar 'm de knoop zit. Je woudt er wat gemakkelijker zien te komen. Neen, neen, vriendje! Luilekkerland ligt niet op de kaart, hoor! en in Amerika zullen je de gebraden vogels ook niet in den mond vliegen. Werken moet een mensch overal, man. Wie niet werkt, zal ook niet eten. En die vierde bede uit het Onze Vader, om je daar nog eens bij te bepalen, leert ons niet vragen om *het* dagelijksch brood, maar om *ons* dagelijksch brood; het brood dat wij, ieder in zijn stand, door onvermoeiden, zesdaagschen arbeid, op een eerlijke wijze verdiend hebben. Dàt brood smaakt altijd het best, en is ook het meest gezegend."

„Dat stem ik je toe, Meester; en wat dat betreft, werken wil ik graag. Maar wat vooruitzicht heb ik nu, als ik hier blijf? De verdiensten worden er niet ruimer op. 't Blijft grootendeels bij een lap hier, en een stuk daar; want voor nieuw hebben de meeste menschen tegenwoordig geen geld; en die het heeft, gaat zijn spullen in de stad koopen. En daarom dacht ik: als ik nu ook ginds mijn geluk eens ging beproeven, gelijk zoo velen het gedaan hebben, wie weet of ik er dan in een jaar of wat niet heelemaal bovenop ben! En zoo zou er dan ook nog eens wat gespaard kunnen worden voor een kwaden of ouden dag.

Meester Zandveld schudde het hoofd. „'t Is al weer mis, Kogeltje!" sprak hij. „Je ziet die zaak ook al weer verkeerd in. Sparen is heel goed, zelfs plicht, als men het doen kan; maar als wij, buiten onze schuld, niets overhouden om te sparen, behoeven wij ons dáárover ook al niet te bekommeren. We moeten maar met den dag leven, man, en niet bezorgd zijn voor den dag van morgen. Geef ons

heden ons dagelijksch brood, leert onze Heiland ons bidden. En nu zul je toch niet wijzer willen zijn dan onze hemelsche Leermeester, en zeggen: Ik had er mijn deel voor morgen, en overmorgen, en voor een volgend jaar graag bij? Neen, vriendlief, dat mochten de Israëlieten in de woestijn ook niet doen. Iederen dag liet de Heere God het manna voor hen regenen; doch zij mochten er slechts zóóveel van inzamelen, als zij voor één dag noodig hadden. Zoo leerden zij dagelijks bij vernieuwing te leven uit de hand des Heeren. En als wij nu maar eveneens voor *heden* ontvangen wat wij behoeven, en van onzen kant ijverig doen, wat onze hand vindt om te doen, dan mogen wij de zorg voor *morgen* ook gerust overlaten aan dien trouwen Vader, die de vogeltjes voedt, en de bloemen zoo heerlijk bekleedt; en vast gelooven dat Hij, die ons *heden* brood gaf, het ons *morgen* niet onthouden zal."

„Nu, wie er zóó maar altijd over denken kan, heeft een onbezorgd leven,” merkte de kleermaker aan.

„Nietwaar?” zei meester Zandveld met een blijmoedigen glimlach. „En de Christen, — ik meen de wære Christen, hoor, die God in Christus als zijn *Vader* kent, — kan, ja *moet* er altijd zoo over denken. En heeft hij dan iederen dag nieuwe behoeften, dan heeft hij ook iederen dag weer nieuwe stof tot bidden.”

„Maar, Meester,” hernam baas Kogel na eenig nadenken, „ge zult me toch wel toestemmen dat het voor u heel wat *gemakkelijker* is om zoo te spreken dan voor ons menschen. U weet zoo niet wat zorg is, als wij. Bij u ligt vandaag, om het zoo eens uit te drukken, het brood voor morgen al in de *kašt*. Ik zou haast zeggen: ge hebt het al, vóór ge er om bidt.”

„Dus meen je dat die bede om dagelijksch brood voor mij overbodig is? Neen, vriend, gelukkig niet. Zij is dit voor den rijksten man van de wereld zelfs niet. Al hebben we nòg zoo veel, het blijft toch alles het eigendom des Heeren, dat Hij ons met één wenk weer ontnemen kan. Ik denk daar aan mijn buurman. Zijn tarwe stond zoo prachtig; hij meende zoo'n voordeelig jaar te hebben, en, je weet het, één hagel­slag heeft het grootste gedeelte van zijn oogst vernield. En zoo is het met alles; we kunnen eigenlijk niets het onze noemen. Gelukkig wie dat maar in waarheid beseft; die zal alles, het vele zoowel als het weinige, als eene genadegave Gods erkennen, en het als zoodanig, iederen dag opnieuw, met een dankend hart uit Zijn Vaderhand aannemen. En zóó alleen kunnen die gaven ons het rechte genot aanbren­gen, en ons waarlijk ten zegen zijn. Zoo blijft men zich ook afhankelijk gevoelen van zijn God, en het niet van eigen inspanning en vlijt, of van de gunst van menschen verwachten. En hoe meer men in die kinderlijke afhankelijkheid leeft, hoe beter men er aan toe is. — Is het zoo niet, vrouw?”

„Zeker is het zoo,” bevestigde de juffrouw. „Dat weet ik bij eigen ervaring. Wij hebben ook wel eens moeilijke tijden doorleefd, Kogel; maar ik mocht toch immer ondervinden, dat, als wij maar eerst en met ernst de hemelsche dingen zoeken, de bede om de vervulling van onze tijdelijke behoeften ook niet onverhoord blijft.”

„Juist, zoo lezen wij het in onzen Bijbel ook,” beaamde meester. *„Zoekt eerst het Koninkrijk Gods, en zijn gerechtigheid, en al deze dingen zullen u toegeworpen worden. Doch wij moeten tevreden zijn met de wijze, waarop de Heer dit doen wil. — Maar*

nu nòg een vraag, Kogel. Je wilt zoo gaan reizen; maar heb je er wel aan gedacht dat reizen geld kost?"

„Ja, òf ik, Meester; ik heb alles berekend. Je weet, ik woon in mijn eigen huisje. Als ik dat nu verkoop, en dan de opbrengst van mijn meubeltjes er bij, me dunkt, dat we dan wel genoeg zullen hebben om naar Amerika te komen, en er ons behoorlijk te vestigen.

„Hoor me dat nu eens aan!" zei meester, wederom het hoofd schuddend. „Zou het nu geen groote dwaasheid zijn, zoo maar goed geld naar kwaad geld te gooien? Neen, mijn goeie vriend; ik raad je sterk aan, maar liever stilletjes met je vrouw en kindertjes in je eigen huisje te blijven; daar zul je, mijns inziens, meer vrede mee hebben, dan wanneer je naar dat vreemde land optrekt. Of je moest *zeker* weten dat het de wil des Heeren is dat je gaat."

Onze kleermaker zette een bedenkelijk gezicht. „Ja, zie je, dat zou ik zoo vast niet durven zeggen," kwam er aarzelend uit; „maar van het tegendeel ben ik evenmin overtuigd."

„Welnu, in dat geval houd *ik* het er voor, dat je veiliger doet met te blijven, waar de Heer je heeft geplaatst," sprak meester Zandveld met ernst.

„Maar wie weet, hoe goed het er ons gaan zou," hernam Kogel, in zijn verbeelding al rijk.

„Nu, 't zou kunnen," meende meester, „maar 't kan ook tegenloopen. En stel, je was daarginds eens heel voorspoedig, dan is *voorspoed* nog altijd geen *zegen*. En aan Godes zegen, is 't al gelegen; dat weet je, nietwaar? Zonder dien zegen kan toch niets ons gedijen. Dus, vriendlief, ik zou die Amerikaansche reis nu maar voor goed uit mijn hoofd zetten. Ik

wed, je doet er je vrouw plezier mee; haar oude moeder zéker. — En mijn kleine jongen moet weer haast een nieuw pak hebben. Hoorde ik je dat gisteren niet zeggen, vrouw? Dus is er nog nieuw werk ook in 't verschiet.”

Vriend Kogel had tegen het gesprokene niet veel in te brengen, doch niettemin bemerkte zijn raadgever maar al te wel, dat het den man weinig naar den zin was, en deze zijn besluit eigenlijk reeds genomen had, voor hij nog om raad kwam.

Meester Zandveld was dan ook niets verwonderd, toen zijn kleermaker, een paar maanden later, met vrouw en kinderen afscheid kwam nemen. Wel beklagde hij hem, en meer nog zijn vrouw; en het was zijn oprechte wensch, toen hij zeide: „Nu, vriend, ik hoop van harte dat je niet door *schade en schande* wijs zult behoeven te worden.”

Zooals dat gewoonlijk gaat, werd er de eerste dagen na hun vertrek veel over Kogel en de zijnen gesproken. De een keurde zijn doen goed, de ander keurde het af; maar hem terug wenschen deed niemand; vooral niet, toen kort daarop een andere kleermaker zich in zijn plaats op het dorp kwam vestigen, die de menschen veel gauwer hielp, en daarenboven het werk vrij wat netter afleverde.

De eenige, die hun vertrek betreurde, was de oude vrouw Trip, vrouw Kogels moeder, die, sedert zij weduwe was, bij haar dochter had ingewoond, en nu geheel alleen was achtergebleven.

Kogel had een klein huisje voor haar gehuurd, en haar wat geld gelaten, waarvan zij de eerste weken leven kon. Was dat evenwel op, dan had zij niets meer; want op de belofte van haar kinderen, dat

dezen haar af en toe wel genoeg zenden zouden om van te leven, rekende zij niet te vast.

Toch was het niet zoozeer over zichzelf, als wel over hen, dat zij zich bezorgd maakte; want, wat haarzelve betrof, zij wist, dat zij een trouwen Vader in den hemel had, die Zijn kinderen op aarde nooit vergeet, en die ook haar, in haar grijsheid, niet zou begeven of verlaten. En in dat vertrouwen wordt niemand, werd ook zij niet teleurgesteld.

„Zoodra ik tijd heb moet ik die oude moeder van vrouw Kogel toch eens gaan opzoeken,” zei Anna Zandveld, toen de kleermakersfamilie op zekeren dag weer ter sprake kwam. „Die goede ziel moet het nu wel stil hebben, zoo heel alleen.”

„Ja, ik ben er ook nieuwsgierig naar,” zei haar moeder. „Ik zou zeggen, je moest het nu maar doen; ik heb net nog zoo'n lekker prakje staan; dat kan je dan meteen voor haar meenemen.”

Anna bedacht zich even. Zij had wel graag eerst de wasch aan kant gemaakt. Maar kom, die kon dan ook wel tot haar terugkomst wachten. En terwijl dus haar moeder het eten uit den kelder haalde, maakte zij zich gereed om heen te gaan. In een wip was ze klaar, en nog geen kwartier later stond ze voor het kleine huisje.

„Dag, vrouw Trip! Hoe gaat het je toch, zoo in de eenzaamheid?” vroeg ze bij het binnenkomen.

„Mij gaat het goed, kind,” antwoordde het oudje, met bijzonderen nadruk op het eerste woord. „'t Is lief van je, dat je me niet vergeet, al woon ik tegenwoordig wat verder uit de buurt.”

„Vergeeten? Neen, neen, vrouw Trip! We waren aldoor nieuwsgierig naar je; en moeder had nog wat voor je ook.” En meteen zette Anna het schaalje neer, met het smakelijke maaltje.

De tranen schoten de oude vrouw in de oogen toen zij het meisje bedankte.

„Kom, mensch,” zei Anna, „het is maar zoo'n kleinigheid.”

„Voor mij niet, kind,” zei het moedertje. „Ik zie er de goedertierenheid Gods alweer zoo duidelijk in. Tegen u gezegd, juffrouw, ik heb van morgen mijn laatste stukje brood opgegeten, en ik had geen vooruitzicht iets te krijgen, vóór ik die kousen voor buurvrouw afgebreid had. Daarom haast ik me zoo, zie je. Maar mijn maag begon onder de hand al weer te vragen, en toen heb ik den Heere mijn nood maar weer geklaagd. Ach ja. En kijk nu eens aan! Nu wordt het eten me al thuis gebracht eer nog mijn werk klaar is. Is dat nu geen goedheid Gods?”

„Zeker, vrouw Trip. Nu wil ik wel gelooven dat het voor u geen kleinigheid is. Nu is het een gebedsverhooring, en dus ligt er een *dubbele* zegen voor je in.”

„Net, juffrouw; jij verstaat het. Ja, de Heere is mijn Herder, mij zal niets ontbreken. Dat Psalmwoord heb ik maar gedurig in mijn hart; en ieder oogenblik zie ik het aan me bevestigd. Ik heb dan ook volstrekt geen zorg voor de toekomst, hoor. Ach, ik wou dat ik omtrent het lot van mijn kinderen ook maar zoo gerust kon wezen. Maar, o, die reis! Ik kan er nog maar géén heil in zien. 't Is voor mij zoo klaar als de dag, dat ze hun eigen weg gegaan zijn; en dat kan niet anders dan verkeerd uitkomen. Waarom niet liever hier gebleven? 't Ging ze immers goed; en ze hadden het nõg beter kunnen hebben, als er bij Kogel maar wat meer lust en ijver gezeten had. Kijk nu dien nieuwen kleermaker eens! De man kan, naar ik hoor, zijn werk niet af. En kostelijke stukken

krijgt hij te maken, want hij werkt goed. Zoo had Kogel het nu toch ook kunnen hebben! Maar 't is zoo, hoewel ik het tegen een ander niet zeggen zou, ijver zat er niet in. En ik houd het er voor, dat die er in Amerika even goed bij moet als hier."

"Ja, dat heeft vader hem ook nog gezegd," zei Anna; „maar hij was niet te overtuigen."

"Wel neen, kind. Hij wou naar mij ook niet hooren. Hij dacht maar dat ik het alleen afraadde uit eigenbelang; en ach, dat was toch gansch het geval niet. Ik wist wel, dat de Heere bleef, al gingen ook allen weg; en dat Hij, die mij voor de eeuwigheid heeft gered, mij voor den tijd ook het noodige wel zou blijven schenken. Tot heden heb ik gelukkig nog aan geen mensch iets behoeven te vragen. De Heere schenkt mij gezondheid, en nog kracht genoeg om mijn boeltje schoon te houden, en voor den een of ander zoo eens wat te doen, waarmee ik een centje verdienen kan."

"Nu ik zie dat je zoo netjes breien kunt ook," zei Anna, de kous beijkende die het oudje even neergelegd had, „komt mij een aardig plannetje in de gedachten. Je weet hoe druk onze lieve Daatje altijd bezig was voor de Zending? Nu, vóór zij heenging heb ik haar beloofd, dat werk voor haar te zullen voortzetten. Maar het lieve kind had er natuurlijk meer tijd voor dan ik; er komt nu lang zooveel niet af. Wil je mij daar een handje in helpen, vrouw Trip? dan zal ik je de wol en het breiloon geven. Zoo doet het werk nog dubbel nut; en ik geloof zeker dat Daatje met mijn plan wel ingenomen zou wezen."

Nu, vrouw Trip was het ook, dat laat zich denken. Ze nam het voorstel met beide handen aan; en menig paar kousen, groote en kleine, die op den Bazaar,

jaarlijks ten voordeele der Zending gehouden, verkocht moesten worden, werden, na die afspraak, door het oude moedertje afgebreid.

Van het geld dat Kogel haar zenden zou, kreeg zij echter, zelfs na verloop van een half jaar, nog niets te zien. Dit bevreemdde haar trouwens niet. Maar wat erger was, na den eersten brief, met het bericht van hun behouden aankomst, was zij niets meer van het gezin te weten gekomen, zoodat de goede vrouw daarover in gedurige onrust verkeerde; want het oude spreekwoord: geen tijding, goede tijding, durfde zij, noch meester Zandveld hier in toepassing brengen.

Na nog eenige maanden tevergeefs te hebben gewacht, ontving vrouw Trip op zekeren morgen een tweeden brief uit Amerika, die niets meer of minder inhield dan de tijding van hun terugkeer naar het vaderland, en weldra door den schrijver met de zijnen werd gevolgd.

Meester Zandveld was een van de eersten tot wien vriend Kogel zich na zijn terugkomst wendde; want had hij een vorig jaar raad, nu had hij hulp noodig; en ook daarvoor, dat wist hij, moest hij bij den schoolmeester zijn.

't Viel den man hard, een verslag van al zijn teleurstellingen te moeten geven. Volgens zijn zeggen was alles er hem even hard tegengelopen als het anderen meeliep; maar toch zou hij er zich wel bovenop gewerkt hebben, als zijn vrouw er maar had kunnen aarden. Deze had echter al spoedig genoeg van dat land, waar alles haar even vreemd was. Daarbij kwam nog, dat kort na hun aankomst hun jongste kindje gestorven was, wat zij al aanstonds als een slecht voor-teeken beschouwd had. Na dien tijd had ze geen

vroolijk uurtje meer gehad. Zij kreeg het heimwee, en haar man begreep eindelijk, dat, wilde hij zijn vrouw behouden, het zaak was, de terugreis niet langer uit te stellen. Met schrijven hadden zij, om moeder niet te bezwaren, steeds op gunstiger tijden gewacht, en waar deze niet kwamen, bleven de brieven vanzelf achterwege. Zijn geld was er natuurlijk geheel bij ingeteerd, en wat hij dan hier-, dan daar mee verdiend had, was niet toereikend geweest om de terugreis te bekostigen. Zijn vriend Jan Maarsen, dien hij er had ontmoet, had hem uit medelijden het ontbrekende geleend, zoodat hij niet alleen arm terugkwam, maar nog in de schuld zat bovendien.

„Dus is het alles op mijn zeggen uitgekomen, vriend. Ja, ik heb het wel gedacht! 'k Heb meelijden met je, ofschoon je 't nog een voorrecht mag achten, dat de Heer je op dien weg is tegengekomen. 't Is een bewijs dat Hij je nog niet aan je zelve heeft willen overlaten; en dat is een groote genade.”

Zoo sprak meester Zandveld, na het verhaal van den man met deernis te hebben aangehoord; maar verwijten, zooals Kogel gevreesd had te zullen hooren, deed hij hem niet. Het was nu toch eenmaal voorbij; en waar de ondervinding zoo luide gesproken had, meende onze vriend wel te kunnen zwijgen. De man kwam nu om hulp, en wel, — dit was voor hem al beschamend genoeg, — bij denzelfden persoon, wiens goeden raad hij eerst veronachtzaamd had. Doch dit laatste was voor meester geen reden om hem die hulp thans te ontzeggen. Integendeel, hij was hartelijk met het lot van zijn armen kleermaker begaan, juist omdat deze het aan zichzelf te wijten had; en toen Anna later de opmerking maakte, dat Kogel eigenlijk niet verdiend had geholpen te

worden, antwoordde haar vader: „Ach, kind, wat hebben *wij* verdiend? En toch gaat de Heer voort, ons telkens op ons gebed Zijn hulp en bijstand te verleenen. Stel je nu eens even in de plaats van die menschen, Anna. Ze hebben op 't oogenblik niets. Geen huis, geen geld, geen werk; ze zijn alles kwijt, en moeten weer van voren af aan beginnen. Nu mogen we hen toch zóó niet laten zitten, als wij hen helpen kunnen; is het wel? Ik voor mij zou niet met vrijmoedigheid kunnen bidden: „„Lieve Vader in den hemel, geef *ons* heden ons dagelijksch brood,““ en dan mijn naaste, dien ik door dat woordje *ons* in mijn gebed heb opgenomen, met leege handen wegzenden. Jij toch zeker ook niet, hè, kind?”

„Neen, Vader, het is waar; u heeft gelijk,“ zei Anna. „Ik dacht in 't geheel niet aan de les, die in dat woordje *ons* opgesloten ligt.“

„En 't is toch zulk een schoone en nuttige les, kind-lief, wel waard ons leven lang door ons onthouden en beoefend te worden. 't Is een les van liefde en barmhartigheid. Wie haar in waarheid geleerd heeft, zal, hetzij hij veel of weinig bezit, den rijkeren broeder zijn ruimer deel nooit benijden, en voor den behoeftige van het zijne altijd nog wat kunnen missen. Voor elkander bidden en elkander helpen, kijk, dat behoort zoo bij elkaar.“

„Ik hoop het nooit weer te vergeten, Vadertje,“ zei Anna; „en als u iets voor Kogel doen wilt, en ik u daarbij van dienst kan zijn, kunt u vast op me rekenen.“

Door de bemoeiingen van de familie Zandveld zat baas Kogel, veel eer dan hij had durven hopen, met de zijnen, van het noodigste voorzien, weer in een behoorlijke woning. Zijn klanten kon men hem evenwel

niet terug bezorgen; die bleven liever bij zijn opvolger; en daar deze het nog steeds overdruk had, en al lang naar een geschikten knecht had uitgezien, stelde hij Kogel voor, als zoodanig bij hem in dienst te treden.

Knecht worden? Neen, dat was nu toch al te vernederend, vond de gewezen baas. Maar hij durfde het toch niet afslaan, en meende terecht nog van geluk te mogen spreken, dat hij weer zoo spoedig vast werk, en een tamelijk goed weekloon bewam. Hij had aan den nieuwen kleermaker een goed patroon, die hem door zijn voorbeeld leerde wat *werken* was, en bij wien hij zijn leven lang in dienst bleef.

Zoo schonk de Heer hem dan hier weer zijn dagelijksch brood, dat hij in den vreemde niet had kunnen vinden; en, — dit voordeel hadden de vele ontberingen op zijn mislukte reis hem aangebracht, — nu leerde hij dankbaar zijn voor hetgeen hij vroeger niet achtte, en ook meer en meer de bede verstaan, die de goede schoolmeester weleer vergeefs getracht had hem duidelijk te maken.

Geef heden ons ons dagelijksch brood;
Betoon Uw trouwe zorg in nood;
Gij weet wal elk op aard behoev';
Dat ons dan geen gebrek bedroev';
Dat nooit Uw zegen van ons wijk';
Die maakt alleen ons blijde en rijk.

En vergeef ons onze schulden, gelijk ook
wij vergeven onzen schuldenaren.

„Wat is Truitje van den schoolmeester weer netjes,” zei vrouw Kogel, toen zij op zekeren Zondagavond voor de deur van haar woning een luchtjeschepte, en met Neeltje Bruin, haar buurmeisje, die hetzelfde deed, voor tijdverdrijf een praatje hield.

„t Zit er aan,” zei het meisje, terwijl zij Truitjes vriendelijk „Goeden avond” nauwelijks beantwoordde. Toen, haar een spijtigen blik nawerpend: „t Was beter dat ze haar geld aan haar arme moeder gaf, dan zich zoo te kleeden!”

„Zoo te kleeden?” herhaalde vrouw Kogel, en zij keek daarbij Truitje nog eens goed na. „Ik zou niet weten wat ze minder aan moest trekken. Maar Trui is zelf een net meisje; zoo komt, dat ze er altijd netjes uitziet ook, zoowel door de week onder haar werk als 's Zondags.”

„Maar heb je dan de nieuwe muts niet gezien, die ze op heeft?” hernam Neeltje. „Wat een breede kant zit daar niet aan! De mijne is wel de helft smaller. Daar kon *zij* het toch ook best mee doen. Maar dat is zeker niet mooi genoeg meer voor de juffrouw.”

„Wel meid, die muts heeft ze zelf niet gekocht; die heeft ze voor haar verjaardag gekregen, zegt ze, van die tante, die laatst over was. Dat mensch moet er nogal bij kunnen. Ze heeft, geloof ik, zelf zoo'n soort winkel in de stad.”

„Gekregen? Ja, als je 't gelooven wilt.”

„Och, waarom zou ik niet, als ze 't zegt. Ik heb geen reden om het meisje te wantrouwen.”

„Nou, maar ik dan wel,” zei Neeltje met een veelbeteekenend gezicht.

„Hoe zoo?” vroeg vrouw Kogel verwonderd. „Ik dacht juist dat je Truitje nogal lijden mocht. 't Is immers een vriendin van je?”

„Ja, geweest; maar ik ga nu al in geen tijd meer met haar om. Neen hoor, *zulke* vriendinnen kan ik best missen!”

„Wel? 't Is toch anders een aardig meisje.”

„Zeker; dat heb ik ten minste ook altijd gedacht; maar ik heb haar wel anders leeren kennen.”

„Bij den meester houden ze allemaal veel van haar. Dat zie ik wel, als ik er zoo'n dag ben om te wasschen.”

„Och, dat wil ik gelooven. Trui kan zich mooi voordoen, weet je, en zoo pakt ze de menschen in. Maar wil ik je 's vertellen wat het ongeluk is? Van den meester en de juffrouw zal ik natuurlijk niets zeggen, en van juffrouw Anna ook niet; dat zijn beste menschen; daar staan ze voor bekend; maar Trui had daar nooit moeten gaan dienen. Nu ze daár is, wil ze óók voor vroom doorgaan, enkel en alleen om bij ze in de kast te komen. Bijna iederen Zondag tweemaal naar de kerk, en tegenwoordig al lid van de meisjes-vereeniging ook; en ondertusschen knijpt ze de kat in 't donker.”

„Maar wat weet je dan toch van haar?” vroeg vrouw Kogel, die nieuwsgierig begon te worden.

„O, mensch, genoeg!” antwoordde Neeltje, die eigenlijk niets wist. „Maar ik wil het niet vertellen, zie je.”

„Als je 't dan niet vertellen wilt, moet je op een ander tijd maar liever heelemáál je mond houden, en er niet eerst over beginnen,” snibde vrouw Kogel ongeduldig

„Nou, om dan maar iets te noemen, als je 't dan met alle geweld weten wilt,” begon de kwaadspreekster opnieuw. „Je zult toch zeker wel gemerkt hebben dat Trui haast in 't geheel niet meer bij je moeder komt?”

„Ja, ze is er in een tijd niet geweest, dat is waar,” moest vrouw Kogel toegeven. „Moeder zei net vanmiddag nog: Ik kan me niet begrijpen dat Truitje me tegenwoordig zoo voorbij loopt.”

„Nou, *ik* begrijp het best. In dien tijd dat jullie van het dorp waren, ging er van den meester heel wat naar je moeder toe; dan een ditje, en dan een datje; dat weet ik van mijn zuster, want die woonde er vlak over. Soms bracht de juffrouw of haar dochter het zelf, maar Trui moest het ook dikwijls doen. Maar nu krijgt je moeder zeker niet veel meer, hé?”

„Breiwerk nog altijd, en een stuk kleeren ook nog al eens, maar eten zelden.”

„Zie je wel, daar heb je 't all! Het eten draagt Trui tegenwoordig geregeld naar haar eigen moeder toe. Ik kan de keeren niet tellen dat ik er haar, met iets onder haar schort, zie ingaan.”

„Maar dat is toch geen reden om dan heelemáál weg te blijven,” vond vrouw Kogel.

„Dat doet ze natuurlijk om *mij* niet tegen 't lijf te loopen, omdat ze me nog al eens bij je aangetroffen heeft.”

„En wat zou dat?”

„Wel, snap je dat niet? Ze begrijpt heel goed, dat ik afweet van die smokkelpartij. En nou zal ze bang zijn dat er bij jou misschien praat over komt, en dat haar juffrouw het dan te hooren zal krijgen.”

„Nou, wat mij betreft, dat heeft geen nood,” zei

vrouw Kogel onverschillig. „Ik houd niet van kwaadspreken.”

„Och, nee, ik ook niet. Maar ik kan niet helpen, wat ik zie. Nou, we zullen er dan hier maar een speldje bij steken. — Kom, ik ga eens voor de koffie zorgen. Nou, g'n avond, buurvrouw!”

En naar binnen wipte het meisje, met een boosaardige zelfvoldoening, dat zij haar gewezen vriendin, nu echter sedert lang het onschuldige voorwerp van haar afgunst, eens goed zwart had kunnen maken. — Ach, die buurpraatjes!

„Dat had ik nu toch van die Trui niet gedacht!” sprak vrouw Kogel bij zichzelf, toen ze weer alleen tegen den deurpost stond geleund. „'t Is nu wel zoo erg niet; haar moeder kan het óók gebruiken; maar 't is toch niet zooals 't hoort. Neen, hoor, ik dacht dat ze beter te vertrouwen was. En — Neeltje heeft niet alles verteld. Wie weet schuilt dat fijne geborduurde zakdoekje ook niet bij háár. De juffrouw denkt dat het in de wasch weggeraakt is. Nu, ik zal het niet tegenspreken; 't kan zijn dat ik het met spoelen kwijt geraakt ben; maar weten doe ik het niet, en Truitje hangt de wasch altijd op. En dan dat gouden speldje van juffrouw Anna. Ze weet dat ze 't in huis verloren heeft. Wel zien de menschen er niemand op aan, maar 't is toch onplezierig; en ik zeg maar: wie het ééne doet, is ook tot het andere in staat.”

Ofschoon vrouw Kogel vooreerst aan niemand haar gedachten bekend maakte, zag zij Truitje, van dien dag af, toch met wantrouwen aan. Bijna alles wat zij het meisje zag doen, wekte onwillekeurig haar achterdocht op; en eindelijk, — Neeltje Bruin wist immers nog zoo véél van haar, — eindelijk

meende zij juffrouw Zandveld toch eens in kennis te moeten stellen, van wat haar van haar dienstbode ter oore was gekomen, en van de gevolgtrekkingen, die zij zelf daaruit gemaakt had. Ze deed dit, terwijl de juffrouw even bij haar stond, op de plaats, om haar iets van het waschgoed te zeggen.

Ongelukkig wist ze niet dat Truitje, die ze goed en wel op den zolder aan het werk dacht, beneden was gekomen om iets te halen, en nu, door het open keukenraam, alles hoorde wat ze van haar zei. Het arme kind, van niets kwaads zich bewust, kon haar ooren niet gelooven. Waar haalde vrouw Kogel die leugens toch vandaan? Gloeiend van verontwaardiging kwam ze de keuken uit- en de plaats opstormen.

„U gelooft het toch niet, juffrouw?” riep ze opgewonden. „Ik heb nooit iets bij moeder gebracht, wat u me niet eerlijk voor haar gegeven hebt!” Ze hilde van kwaadheid.

„Wel neen, kind, daar twijfel ik ook niet aan,” zei juffrouw Zandveld bedaard. Geen oogenblik verdacht zij het meisje.

„Dan zijn het zeker maar weer praatjes,” zei vrouw Kogel, wel wat verbluft toen de besproken persoon daar zoo opeens in levenden lijve vóór haar stond. En ziende dat haar woorden bij de juffrouw toch geen ingang vonden, trachtte zij het maar gauw weer goed te maken, met een verontschuldiging: „Neem 't me maar niet kwalijk, Trui! Wat mij betreft, ik geef je je goeden naam graag terug, hoor. En in alle geval, van dat eten is dan ook zoo erg niet, als het anders niet is.”

„Neen, vrouw Kogel, je moet er zoo licht niet over denken,” zei de juffrouw. „'t Zou niet eerlijk

zijn, als het waar was, en dat is al erg genoeg. Maar gelukkig is 't zoo niet; daarvoor ken ik Truitje veel te goed. Je moet alles zoo gauw niet gelooven wat ze je vertellen, als je ten minste niet overtuigd bent, dat het van betrouwbare zijde komt. 't Is waar dat ik je moeder, toen ze alleen was, nog al eens wat liet brengen; maar nu ze weer bij je woont, gaat dat zoo niet; want ik weet dat het goede mensch niet graag alleen wat heeft; en je heele huishouden voorzien, kan ik op den duur niet; en dat is niet noodig ook, nu jullie alle drie in de verdiensten zijn. Nu kan *Truitjes* moeder weer beter wat gebruiken, want die is al een heelen tijd ongesteld."

"Zeker, juffrouw, zeker! En u hebt het met ons al zoo dubbel wel gemaakt, en de meester ook; en u doet het nog. Ik voor mij zou Truitje nooit van zóóveel beschuldigd hebben, — hier bracht de waschvrouw de uitgeweeke toppen van duim en wijsvinger samen, — maar Neeltje Bruin..."

"Dacht ik het niet!" riep Truitje, nog altijd schreiend. „Ik begreep dadelijk dat het van die valsche meid kwam! Zoo'n leelijke leugenaarster!" En in haar drift liet ze zich nog verder over Neeltje uit, zooals ze het in kalmer oogenblikken zeker niet gedaan zou hebben.

De juffrouw maakte er maar gauw een einde aan, door haar weer naar boven te zenden. Maar 's avonds toen vrouw Kogel weg was, kwam zij er nog eens op terug. Ze wilde weten hoe die praatjes in de wereld kwamen.

"Vertel me eens Trui," dus begon ze, „wat is eigenlijk de reden dat je in 't geheel niet meer bij de oude vrouw Trip komt? Want een reden zal er toch wel zijn. Je praatte immers altijd zoo graag met haar?"

„Ja, juffrouw, dat deed ik ook,” stemde Truitje toe. „Ik houd veel van ’t mensch en kwam er altijd graag. Maar nu ze naast Neel Bruin is komen wonen, blijf ik er liever vandaan; want Neel is telkens bij vrouw Kogel; en als die meid er bij is, kan ik toch niet vrij praten.”

„Waarom niet?”

„Och, u weet juffrouw, ik ging vroeger nogal druk met Neeltje om, en dat ging best, zoo lang ik lust had ’s Zondags met haar langs de straat te loopen; maar toen ze merkte dat ik een andere keus kreeg, werd het al dadelijk mis. Ik voor mij wou de vriendschap nog zoo gauw niet afbreken. Integendeel, ik deed mijn best om haar ook te winnen, want ik dacht, zij heeft het toch net zoo goed noodig als ik; en als ik uit mocht, ging ik haar nog altijd halen. „Kom Neel,” heb ik wat dikwijls gezegd, „wat doen we op de straat. Laten we liever bij moeder gezellig een kopje koffie gaan drinken; ik heb zoo’n mooi boekje te leen, daar kunnen we dan om beurten wat uit voorlezen, dat is voor moeder ook nog aardig.” En dan vertelde ik haar ook dikwijls van Daatje; hoe gelukkig ze was, omdat zij den Heer liefhad, en hoe geduldig onder alles; en dat het voor ons toch ook noodig was om den Heer vroeg te zoeken. Maar ’t gaf allemaal niets. Ze vond dat ik stijf werd, en vervelend, en ik weet al niet wát. Nu, toen heb ik haar laten loopen, dat spreekt. Op zoo’n manier kan je toch niet prettig met elkander omgaan; en dus bemoeiden we ons heel niet meer met elkaar. Later hoorde ik zoo al eens van deze en gene, dat ze mij in ’t geheel niet meer zetten kon, en jaloersch op me was, omdat ik zoo’n goeden dienst had, en er zoolang bleef; want *zij* is om een haverklap thuis. En toch

kan ik niet zeggen, dat ik haar ooit een kwaad hart heb toegedragen. Maar u begrijpt, juffrouw, dat ik toch liever niet met haar in aanraking kom; want alles wat ik zeg of doe, legt ze verkeerd uit. Maar dat ze zóó valsch was, neen, dat wist ik niet! 't Is haar schuld dat vrouw Kogel ook al zulke kwade gedachten van mij had, en de oude vrouw Trip misschien ook; en wie weet wie nog meer! En dat is nu nergens anders om, dan dat ik niet meer denzelfden weg met haar opga; nergens anders om!"

En weer kwam er zoo'n booze huilbui, net als 's morgens.

„Neen, Truilief, zóó moet je nu weer niet beginnen,” vermaande juffrouw Zandveld, zacht berispemd. „Als dát de reden is, dan is Neeltje heel wat meer te beklagen dan jij. Denk eens hoeveel smaad en vijandschap onze lieve Heiland te verduren had, en hoe geduldig en liefdevol Hij het alles verdroeg; en zullen *wij* dan boos worden om een belediging, die, vergeleken bij hetgeen Hem werd aangedaan, nog minder dan niets te beteekenen heeft? En je weet toch wel wat er geschreven staat, Trui? *Zalig zijt gij, als u de menschen smaden en vervolgen, en liegende alle kwaad tegen u spreken om Mijnentwil.* En kind, vergeet vooral niet dat de Heere Jezus ons bevolen heeft, onze vijanden lief te hebben, en hun het kwaad te vergeven, ja, voor hen te bidden, zoóals Hij zelf heeft gedaan aan het kruis.”

Truitje antwoordde niet. Zij moest haar juffrouw ten volle gelijk geven; maar haar hart gevoelde in die oogenblikken, ach, zoo weinig van die liefde en vergevensgezindheid, die men bij Jezus' ware volgelingen eigenlijk nooit te vergeefs zoeken moest.

Zij wist het wel dat zij in een gansch verkeerde

stemming was. Zij had het dien geheelen dag reeds gevoeld, dat de vrede uit haar hart week, naarmate de wortel der bitterheid daarin opwaarts sproot. Het maakte haar ongelukkig; en tòch zocht ze er niet van bevrijd te worden. Zij deed juist het tegenovergestelde. In plaats van het ongelijk, haar aangedaan, nu maar zooveel mogelijk te vergeten, overdacht ze onophoudelijk wat ze van de waschvrouw had gehoord; en dat niet alleen, maar wat ze vroeger van Neeltje ondervonden had, werd ook weer door haar opgehaald, en van de zwartste zijde bekeken. Het gevolg daarvan was, dat zij zich gedurig op nieuw boos maakte, om dan telkens weer te eindigen met zichzelf te beschuldigen over haar haatdragendheid en gebrek aan liefde.

Zoo liep de dag voor Truitje ten einde, en sloeg het uur, waarop zij naar bed zou gaan.

Op haar kamertje knielde zij als naar gewoonte neer, om haar avondgebed te doen. Maar ach! wat viel het bidden haar thans moeilijk! Had zij dan heden geen stof tot bidden en danken? O, zeker; maar zij miste de vrijmoedigheid, omdat haar hart haar veroordeelde, en zij dus niet, zooals anders, met dat kinderlijk vertrouwen tot haar hemelschen Vader kon gaan. Hoe toch kon zij, na belijdenis harer zonden, om vergeving bidden, waar haar hart met wrok en wrevel jegens haar naaste was vervuld? En toch kon zij niet gaan slapen zonder die vergeving te hebben afgesmeekt; want, o, zij had dien dag weer zooveel nieuwe schuld bij den Heer gemaakt! Waarin had zij heden het beeld van haar Heiland vertoond, die, als Hij gescholden werd, niet wedschold, en als Hij leed, niet dreigde? Waaraan hadden de menschen het nu kunnen zien, dat zij

Hem toebehoorde? Hoe liefdeloos had zij zich over Neeltje uitgelaten; ja, hoe boos was zij nòg op haar! En wat beteekende toch het ongelijk, door Neeltje haar aangedaan, bij al het kwaad dat *zij* haar leven lang tegen een heilig God had bedreven? Maar de Heer had haar desniettemin in ontferming aangezien, en haar Zijn eigen lieven Zoon tot een Zaligmaker geschonken, in wien de blijde boodschap tot haar gekomen was: *Dochter, wees welgemoed, uw zonden zijn u vergeven.* En waar die genade háár was geschied, had *zij* daar wel recht om boos te blijven op Neeltje?

Dit alles vroeg Truitje zichzelf af, en als antwoord kwam haar de gelijkenis van den onbarmhartigen dienstknecht in de gedachten, wien zijn heer de ontzaglijk groote som van tien duizend talenten, dat is vele millioenen guldens, had kwijtgescholden, en die, na die ontvangen weldaad, zijn mededienstknecht, van wien hij het geringe bedrag van honderd penningen, ongeveer veertig gulden, te vorderen had, meedoogenloos bij de keel greep, en in de gevangenis wierp, totdat hij alles had betaald. Geen wonder dat zijn koninklijke meester, zulks vernemende, in rechtmatigen toorn ontstak, dien boozen dienstknecht tot zich liet roepen, en hem den pijnigers overleverde, totdat ook hij, op zijn beurt, alles zou betaald hebben, wat hij zijn heer schuldig was.

Truitje nam haar Bijbel, en zocht er de gelijkenis in op, die, zij voelde het, zoo op haar tegenwoordigen toestand paste. Die laatste bedreiging: *Alzoo zal ook Mijn hemelsche Vader u doen, indien gij niet van harte vergeeft, een iegelijk zijn broeder zijne misdaden,* vervulde haar met schrik, want zij had in dien onbarmhartigen dienstknecht maar al te

duidelijk haar eigen beeld herkend. Nogmaals begon zij te overdenken, wat Neeltje tegen haar misdreven had. Maar waar zij thans die schuld bij de hare neerlegde, o, wat werd de eerste daar nu klein en nietig in haar oog! Honderd penningen tegenover tien duizend talenten!

„Ach, hoe is het mogelijk,” riep ze onder tranen uit, „hoe is het mogelijk dat ik haar zulk een beuzeling nog in rekening heb willen brengen! Wie weet of ik in Neeltje's plaats niet hetzelfde gedaan had, als ik nog was zooals vroeger. En dat ik zoo niet meer ben, heb ik alleen aan Gods genade te danken, die mij hier in dit huisgezin heeft gebracht, en mij zoodoende een beteren weg heeft leeren kennen. Ja, het is net als de juffrouw zegt; ik moest eigenlijk meelijden met Neeltje hebben, in plaats van boos op haar te zijn. Ach, had ik haar nog maar wat trouwer vermaand, en vooral wat meer voor haar gebeden; dan was het nu misschien heel anders met haar geweest! Wat heb *ik* den Heer niet lang laten roepen, eer ik naar Hem luisterde! — Arme Neel, ik heb zoowel schuld als jij; want als ik een ware vriendin voor je gebleven was, zou je misschien nooit zoo over me gesproken hebben. Ik ben niet meer boos op je, neen, ik wil aan die beuzeling in 't geheel niet meer denken! Ik vergeef je alles, met mijn gansche hart! O, kon ik het je maar dadelijk zeggen!”

Toen wierp ze zich weder op de knieën. 't Was of er eensklaps een hooge muur weggevallen was, die den ganschen dag tusschen den Heer en haar hart gestaan had, een muur, waar zij niet over heen had kunnen zien. Zij hief oogen en handen omhoog, als een kind, dat zich lang alleen heeft gevoeld, en nu opeens zijn vader ziet, vlak bij zich.

„Heere,” riep ze uit, „ik vergeef het haar; alles! Gij weet dat ik het haar vergeef! O, wil Gij haar ook vergeving schenken; haar en mij, want wij hebben *beiden* misdaan, niet alleen tegen elkander, maar ook tegen U. Ach, Heere, wil Gij ons beiden, om Jezus' wil, al onze schulden vergeven!”

Geruimen tijd bleef Truitje zoo biddende, en het was haar daarbij, als werd haar een zwaar pak van de schouders genomen. Zij had niet den minsten haat of bitterheid meer in haar hart, en 't was met een zalig gevoel van volkomen schuldvergiftenis, dat zij eindelijk van haar knieën opstond.

Den volgenden morgen zagen de huisgenooten al dadelijk aan haar gezicht, dat het beter met haar was.

„Wel Trui,” zei meester, toen ze binnen kwam voor het lezen, „je hebt zeker een goeden nacht gehad! Je ziet er heel wat opgeruimder uit dan gisteren.”

„Ja, meneer, dat heb ik ook,” antwoordde ze opgewekt; en meteen ging ze aan 't vertellen van alles wat er in haar gemoed omgegaan was. „En, o!” kwam er achteraan, „'t is niet om te zeggen hoe opeens mijn vrijmoedigheid terugkwam, en hoe veel gelooviger ik den Heer om vergeving bidden kon, toen die vijandschap tegen Neeltje wegviel, en ik haar alles oprecht kon vergeven.”

Meester zat onder het aanhooren al maar te knikken met een lachje van begrijpen.

„Kijk,” zei hij, toen ze uitgesproken was, „dàár heb je nu de vervulling van de belofte: *Want indien gij den menschen hun misdaden vergeeft, zoo zal uw hemelsche Vader ook u vergeven.* Niet dat God door onze vergevensgezindheid bewogen zou moeten worden, om ons nu ook onze schuld kwijt te schelden; maar de Heiland toont hier het nauwe verband aan

tusschen het *ontvangen* en het *schenken* van vergiffenis. Het één kan zonder het ander niet bestaan. Wie geen barmhartigheid *bewijst*, kan geen barmhartigheid *verwachten*. Maar wie door Gods genade gevoelt, dat hij zelf van ganscher harte vergeven kan, zal ook in zijn hart de zekerheid gevoelen dat God, die zoo oneindig rijker in barmhartigheid is, nog veel meer bereid is, vergeving te schenken, aan wie er Hem in Jezus' Naam om vragen. En dat geeft dan weer vrijmoedigheid om met vertrouwen tot den genadetroon te gaan, hé Trui? Is het zoo niet?"

„Ja, meneer, zoo is het net. Ik heb dat nog nooit zoo goed begrepen.”

„Dat wil ik graag gelooven, kind. Wat een mensch beleeft, begrijpt hij altijd 't best.”

Dienzelfden avond moest Truitje voor haar juffrouw nog even een boodschap bij vrouw Kogel doen, en de eerste die zij er bij 't binnenkomen ontmoette was Neeltje.

Deze scheen niet bijzonder op haar gemak, want haar buurvrouw was juist bezig geweest haar te verwijten, dat zij er haar bij de juffrouw van den schoolmeester zoo had doen inloopen, en er geen steek waar was, van wat ze van Truitje had verteld.

„Dat kan ze makkelijk zeggen als ik er niet bij ben; maar laat ze 't me eens in m'n gezicht tegen spreken, als ze durft!” had Neeltje uitgedaagd, om zich te redden; weinig denkende, dat de gelegenheid daartoe zich al dadelijk zou voordoen. En ze kende haar buurvrouw te goed, om niet te weten dat deze daar gretig partij van zou trekken. Daarom wilde zij zich nu liefst maar zoo gauw mogelijk uit de voeten maken, want haar geweten begon te spreken. Maar vrouw Kogel hield haar tegen, met een hanig:

„Nee, Neeltje, loop nu eens niet weg. Die loopt heeft schuld, zegt het spreekwoord. Je wist nog zoo véél van Truitje, dat je niet vertellen wou; maar kom er nu maar eens mee voor den dag. Ze staat er nu bij, dan kunnen jullie het samen uitmaken. Al dat kwaadspreken achter iemand zijn rug, daar houd ik niet van, en”

„Kom, laten we toch geen oude koeien uit de sloot halen,” brak Truitje af. „’t Is de moeite niet waard. We hebben allebei schuld, hè, Neel? We zijn niet voor mekaar geweest, die we hadden *moeten* wezen; ik zoo min als jij. Maar ik voor mij vergeef het je graag. Dat heb ik gisteren al gedaan; en, o, ik ben zoo blij dat ik het je nu meteen maar zeggen kan ook.” Toen, haar de hand toestekend: „Nou dan, Neel, vergeten en vergeven, hoor meid! Doe je ’t mij ook?” En met ongedwongen hartelijkheid sloeg ze haar arm om Neeltjes hals en gaf ze haar een kus, ter bezegeling van den vrede.

Had Truitje zich zoowel boos gemaakt, gelijk haar beschuldigster verwacht had, en zich tegen haar verdedigd, zeker had Neeltje zich niet zoo spoedig uit het veld laten slaan; maar tegen de macht der liefde, zoo onverwachts over haar gekomen, was ze niet bestand. Met schaamte bekende ze: „Ik heb je niets te vergeven, zoover ik weet, Trui.”

„Ja, ja, daar moeten we samen nog eens over praten,” zei Truitje. „Zoodra ik kan kom ik er eens voor naar je toe. Maar nu moet ik gaan, hoor, anders verpraat ik mijn tijd, en ik moet nog verderop ook.” Daarop bracht zij vrouw Kogel de boodschap van haar juffrouw over, beloofde vrouw Trip, haar eens gauw de reden van haar wegblijven te komen vertellen, en na een vroolijk „G’n avond samen!”

en „Tot ziens dan, Neel!” spoedde zij zich verder.

„Die Trui is toch een hartelijke meid,” zei vrouw Kogel, toen ze weg was. „’t Zou wat schelen bij vroeger!”

„Ja, kind,” knikte haar moeder; „zoo gaat het als de Heere met Zijn genade in het hart komt. ’t Was maar te wenschen dat alle menschen deden zooals zij, dan zou er heel wat minder onvrede op de wereld wezen.”

Toen Truitje een kwartier later thuis kwam, trad Anna haar met een lachend gezicht, en een geopen- den brief in de hand tegemoet. „’t Is jammer dat je niet een oogenblikje later weg bent gegaan, Trui,” zei ze, „dan had je vrouw Kogel meteen kunnen vertellen, dat je onschuld aan het licht is gekomen. Mijn gouden speldje is terecht, hoor!”

„Heusch?” riep Truitje blij-verrast.

„Ja, en je raadt nooit waar het was!”

„Nee, dat zal ik zeker wel nooit raden!”

„Het lag in Bertus’ koffer. We hebben een brief van ’m. Hij vond het gisteren, heel onderin.”

„Maar! Hoe komt het dáár nu, zou je zeggen!”

„Och, dat begrijp ik best. Het zal er met bukken ingevallen zijn, toen ik den laatsten keer bezig was zijn koffer te pakken. ’t Ging wel eens meer los. Ik ben maar blij dat ik weet waar het is. Ik zou dat dingetje niet graag missen. ’t Is nog een gedach- tenisje van Daatje.”

„Dat wil ik gelooven,” zei Truitje. „Dat was dan een brief met goed nieuws. Maar *ik* heb ook goed nieuws!”

„Ja? Laat ’s hooren!”

„Ik heb Neeltje Bruin ontmoet bij vrouw Kogel. ’t Is alles weer in orde tusschen ons.” — En in het prettig gevoel van voor belangstellende ooren te spreken,

ging zij moeder en dochter aan 't vertellen, hoe het toegegaan was bij het sluiten van den vrede. Het doorleefde van den vorigen dag en avond werd ook nog eens opgehaald. Ze kon van het eene niet spreken, zonder aan het andere te denken. Dat was een verschil met gisteren. Ze voelde nu wel honderd pond lichter, naar ze zei.

De juffrouw hoorde haar met een vergenoegd gezicht aan.

„Nu meid, ik ben maar blij dat je 't pak zoo gauw kwijt bent,” zei ze hartelijk. „Ik had gisteren bepaald met je te doen.”

„Ja, juffrouw, dat weet ik. Daarom dacht ik, zoodra ik thuis kom, moet ik de juffrouw vertellen dat ik Neeltje gesproken heb.”

Na den avondmaaltijd las meester voor zijn gezin het vierde hoofdstuk uit den eersten Zendbrief van Johannes voor. Truitje was er nu heel wat meer met haar hart bij dan den vorigen avond.

„En wie geeft er nu een versje op?” vroeg meester terwijl hij den Bijbel sloot.

„Ik, als ik mag,” kwam Truitje. „Ik zou zoo graag het zesde vers van het Gebed des Heeren eens zingen. *„Vergeef ons onze schulden, Heer!”*”

„Nu, dat is een goed versje om den dag mee te besluiten,” vond de juffrouw. En terwijl Anna zich voor het orgel zette en de registers uittrok, las meester :

Vergeef ons onze schulden, Heer!
 Wij schonden al te snood Uw eer;
 De boosheid kleeft ons altijd aan;
 Wie onzer zou voor U bestaan,
 Had Jezus niet voor ons geleên?
 Wij schelden kwijt, die ons misdeên.

En leid ons niet in verzoeking, maar
verlos ons van den booze.

„Hoe maakt het Bertus tegenwoordig?” werd meester Zandveld eens door een van zijn vrienden, dien hij in langen tijd niet gezien had, gevraagd. „Heeft hij nog geen berouw over zijn keus, en maakt hij nog al goede vorderingen?”

Dat wilden de lezers misschien ook wel gaarne eens weten; daarom kunnen we niet beter doen, dan vader Zandveld te verzoeken ons den brief eens te laten lezen, die Anna het heuglijk bericht van haar speldje bracht.

Bertus toch had, toen hij voor 't eerst de ouderlijke woning verliet, vader en moeder moeten beloven, hen geregeld op de hoogte te zullen houden, zoowel van zijn innerlijken als van zijn uitwendigen toestand, en dit had hij tot nog toe trouw gedaan. 't Bleef hem zelf ook een behoefte, zijn lieve betrekkingen ook nu, evenals toen hij nog thuis was, deelgenooten te maken van alles wat hem wederveroer; en zongunde iedere brief, de een meer, de ander minder, den ouders een kijkje in het hart van hun kind.

De laatste vooral was een bijzonder lange en goeddelijke. Als wij den inhoud weten, zullen wij begrijpen dat hij door vader en moeder Zandveld, met een gevoel van blijdschap en dank aan den Heer, gelezen en herlezen werd.

't Begin slaan we over. Het bevat een huiselijk praatje, heel gezellig, maar voor ons van geen belang. Dan volgt de vondst van zus Anna's kleinood, waar we al van weten. En dan gaat hij aan 't ver-

tellen, hoe druk hij aan het werk is voor zijn naderend examen. Dáár beginnen we.

„De lust in mijn werk is gelukkig nog altijd aan het toenemen,” zoo schrijft hij, „vooral wanneer ik op het einddoel zie. De Zendingszaak krijgt hoe langer hoe meer mijn hart, zeker omdat ik er dagelijks zoo voor aan het werk ben. Soms kan ik wel eens naar het einde van mijn studietijd verlangen; niet omdat het leeren mij verveelt, maar uit begeerte om den armen Heidenen het Evangelie te brengen. Maar ik zal nog een jaar of vijf geduld moeten hebben! Toch heb ik hier al vast een heel, heel klein begin gemaakt met den Zendingarbeid, al is het dan nog niet onder de Zwartjes. U weet dat ik tegenwoordig met mijn vriend Willem voor diens vader de Zondagsschool waarneem? Nu, de vorige week zijn wij begonnen, in onze vrije uurtjes de leerlingen eens op te zoeken, om met de verschillende huisgezinnen bekend te worden. Wij hopen dat werkje voort te zetten, want het is net of je meer hart voor de kinderen hebt, als je weet waar ze thuis hooren. Maar o, ik heb op ons dorp nog nooit zooveel onwetendheid aangetroffen als hier in sommige gezinnen. Ik heb menschen gesproken, die nog nooit in een kerk zijn geweest, en in zulke gezinnen is meestal gebrek aan een Bijbel ook, zoodat wij er reeds verscheidene hebben uitgedeeld. Oom en Tante gaven ons gisteren een pluimpje voor onzen ijver. Zij meenden het goed, die lieve menschen, maar ik geloof, dat, voor mij ten minste, zoo iets niet dienstig is, en ik er al heel slecht tegen kan, omdat het mijn hoogmoed zoo prikkelt. O, ik heb toch nog zoo noodig om van den Heere Jezus te leeren, in alles nederig van hart te zijn. Het is een goede

raad, dien u mij den eersten keer hebt meegegeven, Vader, om iederen dag te beginnen met de bede: *Heere, leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den booze.* Hoe ouder ik word, hoe meer ik de noodzakelijkheid van deze bede leer inzien. De zonde lokt toch zoo gedurig in iedere gedaante; dat ondervind ik hier veel meer dan thuis op ons stil dorpje; en het is toch maar onmogelijk om uit ons zelve staande te blijven. Daar heb ik verleden week nog zoo'n treurig voorbeeld van gezien. Een jonge klerk van mijnheer B., dien vriend van Oom, heeft van zijn patroon bij de driehonderd gulden gestolen. Hoe ongelukkig toch! Had hij maar ernstig gebeden in die oogenblikken van verzoeking, dan was het zeker niet zoo ver met hem gekomen. Ik ken hem goed; hij was altijd een bedaarde, fatsoenlijke jongen. Ik hoor dan ook dat hij het niet voor zichzelf heeft gedaan, maar voor zijn ouders, die in geldnood zaten. Ik ben er dagen lang akelig van geweest; dat kunt u zeker wel goed begrijpen, Moel Ik dacht zoo: wie weet wat er van *mij* al geworden was, als de Heer mij niet zulke lieve, goede ouders geschonken had, die mij bidden hebben geleerd, en dat zelf ook nog gedurig voor mij doen. Ik denk tegenwoordig wat dikwijls aan wat u mij wel eens uit uw jeugd hebt verteld, Vader; ik bedoel van dien Zondag, toen uw vriend u had overgehaald om met hem uit te gaan; en hoe vreeselijk die dag voor hem eindigde. Ik heb hier ook een jongmensch leeren kennen, heel aardig en innemend, maar nog al lichtzinnig; mij dunkt, net zoo iemand moet uw vriend Frits zijn geweest. Ik moet hem die treurige geschiedenis toch eens vertellen; vindt u ook niet? Misschien kan het hem tot nut zijn. Ik wou het

maar! Veel spreek ik hem echter niet, want ik geloof dat zijn omgang niet voordeelig op mij werken zou; en daarom doe ik mijn best om hem te mijden, ofschoon het mij soms moeite kost, want hij heeft iets erg aantrekkelijks. Wat is het toch dikwijls moeilijk om te doen wat goed is! Maar ik hoor u al zeggen: „Ja, jongen, dat is nu juist de strijd, dien we op aarde hebben.” O, ik kan soms Daatje zoo benijden! *Zij* is aan geen verzoeking meer blootgesteld, en voor goed van den booze verlost. Maar zonder strijd is zij toch ook niet in den hemel gekomen, al heeft de hare maar kort geduurd. En moet de mijne dan langer wezen, dezelfde Heer, Die *haar* de overwinning geschonken heeft, wil toch ook *mijn* Helper zijn. Dat weet ik gelukkig; en als ik daar maar aan denk, dan wil ik gaarne zoo lang leven, en strijden, en voor den Heer werken, als Hij mij in Zijn dienst gebruiken kan.”

Wat dunkt u, lezers, geeft dit gedeelte van Bertus' brief geen voldoende antwoord op de vraag, die de vriend van meester Zandveld aan het begin van ons hoofdstuk deed hooren?

Wij herkennen er denzelfden liefhebbenden, vromen jongen van voor eenige jaren uit, maar nu tot een jongeling opgegroeid. Geen wonder dat zulke brieven den zijnen genoeg deden, en dat zij niet lang onbeantwoord bleven. Deze ten minste niet; want de ouders bemerkten er uit, dat hun kind behoefte had aan een bemoedigend woord, en dus nam vader Zandveld het eerste het beste oogenblikje, dat hij er voor vinden kon, te baat, om zijn zoon, onder meer, ook het volgende te schrijven:

„Ik kan zoo begrijpen, Bertus, dat ge met velerlei verzoeking en te kampen krijgt, en dat uw leeftijd en

tegenwoordige omgeving daar veel toe bijbrengen, ofschoon de vijand onzer ziel ons *hier* toch ook al niet met rust laat. Neen, jongenlief, onze tegenpartijder de duivel, gaat om al een brieschende leeuw, zoekende wien hij zou mogen verslinden; en hij heeft het altijd het eerst en het meest gemunt op dezulken, die door Gods genade in dienst van den goeden Meester zijn overgegaan. En als wij dan bedenken dat de wereld ook nog gedurig ons hart tracht te veroveren, en ons eigen vleesch aan die lokstemmen zoo gaarne gehoor geeft, dan hebben we waarlijk niet licht over dien drievoudigen vijand te denken. Ik acht het dan ook een onuitsprekelijk voorrecht, mijn jongen, dat je gevoelt, uit jezelf niet tegen hem bestand te zijn, en je hart een dagelijksche behoefte heeft aan de bede: *Onze Vader, Die in de hemelen zijt, leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den booze*, want in deze bede geeft de Heere Jezus zelf ons een krachtig wapen in de hand om den booze te bestrijden.

„Als je vader in zijn jeugd zijn zwakheid wat meer gevoeld, en van dat wapen een beter gebruik gemaakt had, zou hij destijds zijn lieve moeder zeker zooveel verdriet, en zichzelf zooveel schade niet berokkend hebben. Het is goed dat ge u aan hem spiegelt, mijn kind; vertel het dien jongen vriend ook maar eens; kwaad kan het zeker niet. Maar ik raad je toch sterk aan, zijn gezelschap te blijven ontwijken. O, wat ben ik na mijn treurige ervaring bang geworden voor verzoeking, en wat heb ook ik in het eerst gewenscht, voortaan maar buiten hun bereik te kunnen blijven! Maar later heb ik ingezien dat dit niet gaat, zoolang we nog op aarde zijn, en dat die bede uit het Onze Vader dan ook voornamelijk doelt op zulke ver-

zoekingen, die ons zouden doen vallen, en in de macht van den booze doen geraken.

„Op de proef te worden gesteld blijkt dikwijls noodig voor ons. *God zelf verzoekt niemand*, zegt de Apostel Jakobus, en dat woord blijft eeuwig waar; maar in Zijn ondoorgrondelijke wijsheid en liefde leidt de Heer ons niet zelden langs wegen, waarop verzoeking ons wacht, en laat Hij toe, dat wij in gevaar komen van te zondigen; doch alleen opdat wij daardoor meer aan onszelve ontdekt zouden worden en zien zouden, wat er in ons hart schuilt. Dat pluimpje b.v. dat Oom en Tante je gaven, bleek voor u een verzoeking tot hoogmoed, maar het maakte je toch ook al weer beter met jezelf bekend, wijl je er je gebrek aan nederigheid uit zaagt, dat je, naar ik hoop, toch zeker weer tot den troon der genade heeft uitgedreven.

„Zoo zie je, mijn jongen, dat ook de verzoeking niet omgaat buiten Gods voorzienig bestuur, hoe bang en moeilijk wij het er ook vaak onder hebben kunnen. Maar wat een heerlijke troost te weten, dat we zulk een trouwen Helper hebben in onzen oversten Leidsman, die ook zelf is verzocht geweest, en daardoor degenen, die verzocht worden, te hulp kan komen! *Hij* heeft den booze overwonnen, en wil *ons* door Zijn Geest óók de kracht daartoe schenken, als wij die maar biddend bij Hem zoeken.

„Ik denk daar aan onzen Frans, hoe hij op een goeden dag naar mij toe kwam loopen, en met een hopeloos gezicht zeide: „Ach, Vader, neem toch asjeblieft den ladder weg die bij de schuur staat.” Hij zag namelijk een paar heerlijke vijgepeeren aan buurmans boom over onze schutting hangen; en als hij op den ladder klom, kon hij er net bij. „Ik had

ze daar straks al háást geplukt,” vertelde hij. „Ik weet wel dat ik het niet doen mag, maar ik ben heusch bang dat ik het niet zal kunnen laten, als die ladder er nog langer staat.” Ik begreep dat die verzoeking voor den jongen inderdaad te groot was, en heb den ladder dus dadelijk weggenomen; en terwijl ik het deed, dacht ik: Daar geeft mijn kleine Frans mij nu een zichtbare verklaring van de bede: *Vader in den hemel, leid ons niet in verzoeking.*

„Wat kan een kind ons toch dikwijls niet leeren, en hoe terecht heeft de Heere Jezus Zijn discipelen eens een kind tot voorbeeld gesteld! Behoud maar veel van dien kinderlijken zin, Bertus, al wordt ge een man, en maak je hemelschen Vader altijd maar even vertrouwelijk met je nooden bekend, als Frans het mij doet. Denk er aan, niet vóór hij het vroeg, werd de ladder weggenomen.

„In Gods kracht den strijd dan maar moedig voortgezet, jongenlief, in het vaste vertrouwen, dat de Beste aller vaders Zijn biddend kind niet zal later verzocht worden boven vermogen, maar met de verzoeking ook de uitkomst zal schenken, opdat het die kan verdragen.”

Zoo schreef meester, en nooit hadden deze woorden Bertus op een geschikter tijdstip onder de oogen kunnen komen. Hij verkeerde namelijk sedert een paar dagen in een onaangename, wrevelige stemming. Er was op de pas gehouden vergadering van de Jongelingsvereeniging, waarvan hij lid was, een geschil ontstaan, dat in den grond der zaak niet veel te beteekenen had, maar toch oorzaak was, dat de meeste leden dien avond met een warm hoofd en een koud hart huiswaarts gingen. Bertus vooral gevoelde zich beleedigd en in zijn eer gekrenkt; zóó

zelfs, dat hij maar liefst met de heele vereeniging niets meer te doen wilde hebben. Hij dacht er nog eens goed over na, en het einde was dat hij zich nederzette, om den president schriftelijk met zijn grieven bekend te maken, en zijn lidmaatschap op te zeggen.

Juist was hij hiermee bezig, toen hij vaders brief ontving. Opeens veranderde zijn gezicht, want tijding van huis werkte altijd in hooge mate vervroolijkend. Hij legde haastig zijn pen neer om eerst den brief te lezen, en — haar dan weer op te vatten om den zijnen af te maken? Dat was zijn plan, ja; maar hij deed het niet. Vaders woorden hadden heel andere gevoelens bij hem opgewekt, en hem een heel anderen kijk op de dingen gegeven.

Hij zag het nu duidelijk; zijn lichtgeraaktheid had hem in verzoeking gebracht; en ach, hoe verkeerd had hij er zich onder gedragen! Hoe schaamde hij zich nu, dat hij niet gebeden en gestreden had, en het den Booze in deze zaak zoo zonder slag of stoot gewonnen ging geven! O! hoeveel hoogmoed en eerezucht ontdekte hij in zijn hart! Had hij maar wat eer den blik naar binnen geslagen, in plaats van zoo op anderen te blijven zien, en den Heer ook in dezen weg om hulp en bewaring gebeden, dan zou hij zeker niet op het punt hebben gestaan van zoo lichtvaardig te handelen!

Maar de genadetroon stond nog voor hem open, en vader vermaande hem, onder alles dáárheen te vluchten. Hij deed dit zonder uitstel, en hervond er den vrede voor zijn gemoed, zoowel als nieuwe kracht tot den strijd.

Het briefje, dat hij bezig geweest was te schrijven, werd in kleine stukjes gescheurd, en vaders brief

nog eens gelezen, en zorgvuldig bij de andere opgeborgen. En toen de leden van de Jongelingsvereniging weer vergaderden, was Bertus de eerste om het geschil bij te leggen, en den vrede te sluiten, die daarna nooit meer tusschen hen verbroken werd.

Leid ons in geen verzoeking ooit;
Verberg voor ons Uw aanzicht nooit;
Gij weet het, onze kracht is klein,
De driften veel, en 't hart onrein;
Wat wordt er van ons in dien staat,
O, Vader! zoo Gij ons verlaat?

Verlos ons uit des boozen macht,
Bescherm en sterk ons door Uw kracht;
Wij zijn toch zwak, zijn sterk' is groot,
Dus zijn we elk oogenblik in nood;
Hier komt nog vleesch en wereld bij;
Ai! sterk ons dan, en maak ons vrij.

**Want Uw is het koninkrijk, en de kracht,
en de heerlijkheid, in der eeuwigheid.**

Amen.

Wij nemen thans voor langen tijd afscheid van het gezin van meester Zandveld, zonder het echter nog voor goed vaarwel te zeggen. Neen zoo gemakkelijk scheiden wij van onze goede vrienden niet. En al moeten er ook eerst zestien jaren voorbijgaan, waarin wij niets van hen hooren, na dien tijd komen we nog eens even terug, om een laatste kijkje te nemen binnen de muren van het vriendelijk „schoolhuis”.

We treffen er al onze oude kennissen weer aan,

maar vinden er tegelijk een jonger geslacht vertegenwoordigd.

Vader Zandveld, die een vorig jaar zijn betrekking heeft neergelegd, ziet er, hoewel veel ouder, nog even gezond en opgeruimd uit als voorheen; maar „kleinen” Frans, die nu in zijns vaders plaats als hoofd der school is aangesteld, zouden we niet herkend hebben.

De goede huismoeder is betrekkelijk weinig veranderd. Heur haar is nog donker, haar oog nog helder, en haar gang nog even vlug. Nu vooral is zij met Truitje, die nog altijd haar trouwe dienstmaagd is, druk bezig; want zij heeft gasten; lieve, aangename gasten.

Anna, die getrouwd is, is met haar dochtertje overgekomen om Bertus te verwelkomen, die zich sedert eenige dagen, met zijn vrouw en een paar aardige jongens, weer in het vaderland bevindt, om er eenige rust te genieten, die hij, na een tienjarigen onvermoeiden arbeid onder de Papoea's op Nieuw-Guinea, zeer behoeft.

Hij heeft, o, zoo veel te vertellen van allerlei bezwaren en moeilijkheden, maar ook van zegen en vrucht op zijn werk. En allen hooren hem, zoo mogelijk, met nog grooter belangstelling aan, dan zij het jaren geleden den zendeling deden, wiens bezoek het middel was geweest, om bij den jeugdigen knaap den lust tot dien zwaarwichtigen arbeid op te wekken.

Nu, dat kan ook niet anders. *Deze* spreker toch ligt hun zooveel nader aan het hart, en zijn belangen zijn nog altijd zoo nauw met de hunne verbonden.

O, hoe hebben allen, Bertus zelf niet het minst, naar dit oogenblik verlangd! „Nu moest Daatje er nog

bij zijn! Wat *zou* ze luisteren en genieten!" kon hij niet helpen een oogenblikje te wenschen. Maar het was een voorbijgaande wensch; want hij wist het: wat God doet, is welgedaan.

„Zóó is het nog eens de moeite waard om een verre reis te ondernemen," zei baas Kogel, die ook eens kwam kijken hoe Bertus van den schoolmeester het maakte, en hoe zijn kinderen er uit zagen. „Wel, man, daar zeg ik wegblijven, tegen! Je hebt het langer uitgehouden dan ik!"

Daar moesten allen om lachen; en onze kleermaker, die met zijn lot nu best tevreden was, lachte zelf mee.

„En weet je nu wel waar 'm dat zit, Kogeltje?" vroeg meester Zandveld op zijn gewonen goedhartigen toon. „Enkel hierin: Jij ging je *eigen* weg, en Bertus ging *Gods* weg. Alleen in dit laatste geval hebben we zegen te wachten. En, je weet het, vriend, aan Gods zegen is 't al gelegen."

Ja, aan Gods zegen is alles gelegen. Dat zijn we allen met meester Zandveld hartelijk eens. Dien zegen kunnen we geen oogenblik missen. En de Heer wil hem zoo gaarne schenken; maar — op het gebed. Een dag *zonder* gebed is een dag *zonder* zegen. Laat ons dat nooit vergeten.

Daarom dien Goddelijken zegen dan dagelijks afgesmeekt, voor ons en de onzen, bij en over alles, wat we doen. Dan zullen we hem ontvangen, daar mogen we vast op rekenen. De laatste woorden van het „Onze Vader": *Want Uw is het Koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid in der eeuwigheid*, verzekeren het ons, daar zij ons God doen kennen als den

Almachtige, die alles regeert, en alles kàn, en dus niet alleen als Vader den *wil*, maar ook als Koning de *macht* heeft om ons alles te geven, wat goed en noodig voor ons is, voor het tijdelijke, èn voor het eeuwige leven. Want *het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid van onzen God duren tot in eeuwigheid.*

Met deze lofzegging eindigt het Gebed des Heeren, gelijk het ook met een lofzegging begon. De eer en verheerlijking des Vaders was bij den Zoon het begin en het einde van alles. Och, dat het bij ons óók zoo ware! Het *moest* zoo zijn, heel ons leven door. Onze God is zoo waard, geëerd en verheerlijkt te worden. De Engelen in den Hemel aanbidden en prijzen Hem dag en nacht. Maar de hulde van een biddend kind op aarde is den Heere niet minder welgevallig. Die hulde neemt de groote Schepper van hemel en aarde even gaarne aan.

Bidden is de heiligste en heerlijkste daad die iemand kan verrichten, want het brengt de menschenziel in onmiddellijke gemeenschap met den hoogen God. Het is het gaan, met alles wat er in ons hart is, tot den Besten aller vaders; het bekend maken van al onze nooden aan Hem, bij wien hulp is, en raad, en troost. En hoe liever we dien Vader hebben, en hoe meer we ons in Christus Zijn kind weten, hoe meer behoefte we zullen gevoelen om telkens weer tot Hem te komen.

Terecht is het gebed genoemd: *de ademtocht der ziel*. Weet ge wat dat zeggen wil? Het wil zeggen: Zoomin het lichaam kan leven zonder ademen, kan de ziel leven zonder gebed. En Gods kind gevoelt heel goed dat dit waar is. Het kàn eenvoudig niet zonder bidden, want het kan niet zonder God;

en het gebed is als vleugelen, waarmee de ziel tot God omhoog stijgt. En wanneer kunnen we ons veiliger en gelukkiger gevoelen, dan als we zijn dicht, héél dicht bij God? Daarom laat de Heer zelf ons in Zijn Woord zoo gedurig tot bidden aansporen. *Zoekt geduriglijk zijn aangezicht* staat er in Psalm 105. *Bidt zonder ophouden*, vermaant de Apostel Paulus. En de Heiland zelf zegt: *Bidt en u zal gegeven worden.*

Laat ons den Heere danken dat we bidden mogen, en het nooit verzuimen; want bidden is niet alleen een *voorrecht*, maar tegelijk een eerste *plicht*. Een aardsche vader heeft er recht op, dat zijn kind hem in alles erkent, niets doet buiten hem om. Hoeveel te meer dan de Vader, *Die in de hemelen is?*

Om te bidden is geen kind te jong. Mooie woorden behoeven we er niet voor te zoeken. Zeggen wat er in ons hart is, heel natuurlijk en eenvoudig maar. En lang behoeven onze gebeden ook niet te zijn. Het „Onze Vader” is ook maar kort, en toch komt er alles in voor, waar we om te vragen hebben. Als ons gebed maar is *naar Gods wil*, dan is het goed, en dan mogen wij het, evenals het „Onze Vader,” met een geloovig *Amen* besluiten.

Ja, over de beteekenis van dat woordje, dat zoo dikwijls gedachteloos aan het einde van een gebed uitgesproken wordt, moeten we ook nog eens goed denken.

Amen wil maar niet zeggen: „Het gebed is uit,” zooals sommigen misschien meenen. Neen, het zegt heel wat anders, heel wat meer.

Amen is Grieksch, en beteekent in het Hollandsch: *Voorwaar*, of, *Het zal waar en zeker zijn*. Wie dus zijn gebed met *Amen* besluit, betuigt daarmee:

„Ik geloof vast en zeker dat God naar mijn gebed geluisterd en het aangenomen heeft, en het ook om Jezus' wil zóó verhooren zal, als Zijn wijsheid en liefde dat het beste voor mij vindt.” Dit alles ligt opgesloten in dat kleine woordje *Amen*.

„Heere, leer ons bidden.” Laten ook wij maar dikwijls met die vraag tot den Heiland gaan; dan zal de Heer, die Zijn discipelen zulk een heerlijk voorbeeld van bidden gaf, ook ons door Zijn Geest dat bidden leeren, dat met een vertrouwend *Amen* besloten kan worden.

Want Uw is 't Koninkrijk, o Heer!
 Uw is de kracht, Uw is al d' eer.
 U, die ons helpen wilt en kunt,
 Die, in Uw Zoon, verhooring gunt,
 Die door Uw Geest ons troost en leidt,
 U zij de lof, in eeuwigheid!

Ja, Amen! trouwe Vader! ja,
 Wij maken staat op Uw gena.
 Ons hart, o God! die alles ziet,
 Veroordeelt ons in 't naadren niet;
 Het zegt, daar Ge op ons bidden let,
 Geloovig, Amen! op 't gebed.
